

Høyres

omstillingsplan

Forandre for å bevare

Høyre

Forord fra Erna Solberg

Generasjonsforpliktelsen er et av de viktigste prinsippene for Høyre. Vi skal overlate samfunnet til neste generasjon i like god eller bedre stand enn vi selv overtok det.

I årene som kommer står Norge overfor tre store omstillinger som vil kreve mye av oss om vi skal leve opp til generasjonsforpliktelsen:

- **Velferdsomstilling:** Fremover blir vi relativt sett færre i yrkesaktiv alder som skal bære flere eldre. Vi trenger flere hender og kloke hoder for å dekke de økende behovene i helse- og omsorgssektoren, og næringslivet har allerede et stort behov for kompetanse. De demografiske endringene gir også Norge finansielle utfordringer, med offentlige utgifter som vokser raskere enn inntektene. Dette truer måten vi organiserer vår velferd på.
- **Næringsomstilling:** Fallende produktivtetsvekst og en mer turbulent verden rundt oss utfordrer grunnlaget for økonomisk vekst i Norge. I tillegg kommer norsk olje- og gassvirksomhet til å bidra mindre til vekst i norsk økonomi enn før. For å finansiere velferden på lengre sikt, må vi få opp verdiskapingen i konkurranseutsatt sektor som understøtter den.
- **Klimaomstilling:** På få områder er generasjonsperspektivet så tydelig som i den globale klimakrisen. Med dagens politikk og utslipp er vi på vei til en verden med vedvarende høyere temperaturer som truer eksistensgrunnlaget for folk, dyr og natur i store deler av verden. Norge er hverken skjermet for konsekvensene eller ansvaret for å bidra til å kraftig redusere de globale utslippene.

For at vi skal innfri generasjonsforpliktelsen må disse utfordringene møtes med en ny politikk for omstilling. Denne planen er rammen for våre politiske forslag, men tiltakene er dynamiske. Nye tiltak må legges inn og eksisterende tiltak kan tas ut etter hvert som vi får mer og bedre kunnskap. Tiltakene i denne planen gir et innblikk i hva Høyre mener er de viktigste områdene for å sikre omstillingen av Norge i årene som kommer.

I sum er denne omstillingsplanen en hjørnestein for Høyres prosjekt og hvordan vi skal skape et samfunn med muligheter for alle.

Erna Solberg
Partileder i Høyre
august, 2024

7

viktige hovedtema for omstillingen av Norge

1

Bedre rammevilkår for verdiskaping og gründerskap

Verdiskaping i privat næringsliv er grunnlaget for velferdssamfunnet, og norsk næringsliv må omstilles i årene fremover grunnet lavere aktivitet i petroleumssektoren. For å sikre bedre rammevilkår vil Høyre blant annet

- Sørge for et konkurransedyktig skattenivå for norsk næringsliv
- Redusere eierbeskatningen og fjerne formuesskatten på arbeidende kapital
- Etablere et eget forenklingspanel etter dansk modell, med omvendt bevisbyrde
- Forenkle og forbedre opsjonsskatteordningen for oppstartsbedrifter og fjerne regjeringens foreslåtte innstramninger i exit-skatt

2

Mer ren kraft og raskere grønn omstilling

Norge må ta kraftfulle grep for å redusere utslipp raskere og innfri klimamålene. Klimapolitikken må bidra til utslippskutt og omstilling samtidig som den skaper nye arbeidsplasser og grunnlag for fremtidig velferd. Derfor vil Høyre blant annet

- Fortsette å øke CO2-avgiften til 2 000 kr/kg i 2030 (2020 prisnivå), men kompensere ved å redusere andre skatter og avgifter
- Gjennomføre et konkurransebasert punktutslippsprogram og endre Enovas mandat
- Forutsigbart utlyse nytt areal for havvind og utvikle nordsjønett
- Raskt utrede om grunnrenteskatt på havvind med kontantstrømmodell ville utløst flere investeringer
- Kreve ny kraft når petroleumsinstallasjoner skal elektrifiseres
- Forsterke og utnytte kraftnettet bedre, for eksempel ved mer bruk av sensorer, batterier og mer forbrukerfleksibilitet
- Effektivisere saksbehandling for å kunne bygge ut mer kraft, men med god lokal forankring

3

Mobilisere mer arbeidskraft

Tilgang på kompetent arbeidskraft er avgjørende for næringslivets verdiskaping og omstilling, samt for å møte bemanningsutfordringene i offentlig sektor. Norge har høy yrkesdeltakelse, men omtrent 1 av 5 i arbeidsfør alder står utenfor arbeidslivet. Å få flere i arbeid, og med rett kompetanse, er nødvendig for å sikre velferdssamfunnet. Derfor vil Høyre blant annet

- Ikke uføretrygde unge under 30 år 100 prosent, med unntak av åpenbare tilfeller
- Sørge for at flere unge havner i et mer arbeidsrettet løp fremfor AAP, og vurdere å gjøre Kvalifiseringsprogrammet statlig
- Gjøre det lettere å benytte midlertidige ansettelse
- Gjøre det lettere for næringslivet å leie inn arbeidskraft ved behov
- Legge til rette for økt bruk av alternative turnusordninger for å få mer kontinuitet og heltid
- Innføre jobbskattefradrag for unge arbeidstakere Gjøre det lettere å få tilgang til internasjonal ekspertise ved å innføre fast track for forhåndsgodkjente bedrifter og redusere behandlingstiden for oppholdstillatelse og arbeidstillatelse

4

Økt gjennomføring i en skole som er relevant for arbeidslivet

Skolen er grunnlaget for et samfunn med muligheter for alle. Den er avgjørende for å ruste Norge for en omstilling som vil kreve økt kunnskap og kompetanse. Derfor vil Høyre blant annet

- Innføre en plikt for skolene til å gi intensiv opplæring til elever med svake grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning ved start på 8. trinn
- Legge til rette for et nasjonalt register for fravær i grunnskolen med fraværstiltak fra første trinn og tydelige handlingsplaner for oppfølging
- Ha som mål at alle lærere skal ha fordypning i fagene de underviser i, og prioritere etter- og videreutdanningstilbud og karriereveier
- Øke antallet naturfagstimer med én time i uken på 8. -10. trinn
- Gi elevene på 9. og 10. trinn mulighet til å velge mellom en mer teoretisk eller praktisk tilnærming til matematikk i deler av undervisningstiden
- Opprette flere talentsentre i realfag
- Sørge for at realfagspoeng ved opptak til høyere utdanning særlig fremmer full fordypning i fag som matematikk og fysikk
- I større grad styre antallet studieplasser i høyere utdanning mot samfunnets behov
- Gjennomføre et nytt løft innenfor yrkesfag, Yrkesfagløftet 2.0
- Trappe opp tilskuddet til lærebedrifter, og sørge for at fylkeskommunene vurderer løpende tiltak for å rekruttere flere lærebedrifter i samarbeid med opplæringskontorene

5

Bedre infrastruktur

Effektiv infrastruktur er avgjørende for å binde landet sammen og støtte næringslivets utvikling og omstilling. Dette legger grunnlaget for verdiskaping og arbeidsplasser i hele Norge. Høyre vil sikre bedre infrastruktur ved blant annet å:

- Øke rammene i Nasjonal transportplan med 5 prosent, og prioritere igangsetting av flere nye prosjekter
- Bruke Nye Veier som en utfordrer også på jernbaneprosjekter for å bygge ut mer effektivt
- Øke bruken av konkurranse i transportsektoren for å gi bedre tilbud til de reisende
- Øke satsingen på kollektivtransport i byområdene gjennom økt finansiering til byvekstavtaler
- Øremerke tilskudd til fylkesvei, der bo- og arbeidsmarkedsregioner og næringsveier skal prioriteres

6

Økt produktivitet og reformer

Produktivitetsvekst gir velstandsøkning, men i Norge har denne veksten vært svak de siste 15 årene sammenlignet med gjennomsnittet i OECD og andre nordiske land. For å øke produktiviteten kreves en helhetlig tilnærming som inkluderer forbedret infrastruktur, lavere skatter, bedre kompetansepolitikk og flere i arbeid. Derfor vil Høyre blant annet:

- Ha en gjennomgang av hele offentlig sektor for å forenkle administrasjon og redusere kostnader
- Følge opp internasjonale ekspertråd fra bl.a. OECD og IMF om hvordan Norge kan øke produktiviteten
- Sette ned en nordisk produktivitetskommisjon, og følge opp status på tiltakene anbefalt av produktivitetskommisjonen i 2016
- Legge til rette for flere regulatoriske sandkasser for uttesting av ny teknologi i offentlig sektor, for eksempel innenfor kunstig intelligens og helseteknologi
- Etablere hurtigspor for enklere og raskere samarbeid med private og ideelle aktører

7

Forutsigbart og tydelig lederskap i urolige tider

Høyres politikk er basert på generasjonsforpliktelsen, et mål om å overlate samfunnet til fremtidige generasjoner i like god eller bedre stand enn da vi overtok. Et langsiktig perspektiv i politikken er avgjørende for å gi nødvendig forutsigbarhet for folk og næringsliv. Derfor vil Høyre blant annet:

- Bli enige med de andre partiene om en «ny» handlingsregel som sikrer at en større andel av oljepengebruken går til å fremme omstilling og vekstfremmende tiltak
- Jobbe langsiktig og forutsigbart basert på en omstillingsplan, og orientere Stortinget om status og fremgang hvert år
- Sikre grundige prosesser og reell dialog ved store endringer i næringsbeskatningen

Innhold

Forord fra Erna Solberg	3
Introduksjon	8
1 Bedre rammevilkår for verdiskaping og gründerskap	10
1A – Senke skattene	12
1B – Forenkle regelverk	14
1C – Fremme gründerskap, innovasjon og vekst	16
2 Mer ren kraft og raskere grønn omstilling	18
2A – Gjøre det lønnsomt å kutte utslipp	20
2B – Bygge ut mer fornybar kraft	22
3 Mobilisere mer arbeidskraft	24
3A – Flere i arbeid og mer kompetanse	26
3B – Lettere tilgang på internasjonale eksperter	28
4 Økt gjennomføring i en skole som er relevant for arbeidslivet	30
4A – Øke andelen som gjennomfører videregående skole	32
4B – Øke andelen elever med kompetanse innen realfag	34
4C – Nytt yrkesfagløft for å få flere fagarbeidere	36
5 Bedre infrastruktur	38
5A – Senke transportkostnader for økt konkurranseevne	40
5B – Utvikle større bo- og arbeidsmarkedsregioner	41
6 Økt produktivitet og reformer	42
6A – Økt produktivitet i norsk økonomi	44
6B – Digitalisere og ta i bruk ny teknologi for en mer effektiv offentlige sektor	46
6C – Samarbeide tettere mellom offentlig og privat sektor	47
7 Forutsigbart og tydelig lederskap i urolige tider	48
7A – Gjenoppta et generasjons-perspektiv i politikktutforming	50
7B – Slutte med brå og uventede eksperimenter for næringslivet	51

Introduksjon

Norge er et godt land å bo i og har mange gode forutsetninger for å være det i fremtiden. Vi har over tid utviklet et velferdssamfunn i verdensklasse. Norge er blant landene med høyest verdiskaping per innbygger ([Verdensbanken](#), 2023) og er sammen med våre nordiske naboer blant de lykkeligste landene i verden ([FHI](#), 2024).

Hvordan ble det slik? Svaret er en god kombinasjon av flaks og dyktighet. Vi valgte å høste gevinstene av å ha en åpen økonomi og tett økonomisk samarbeid med utlandet, som for eksempel gjennom EØS-avtalen. Vi valgte at privat næringsliv skal være motoren for økonomisk vekst og sysselsetting. Selv om vi ikke valgte at naturen skulle gi oss eventyrlige ressurser som vannkraft, olje, gass og fisk, valgte vi å forvalte og skattlegge disse ressursene på en klok måte. Norge har satset på forskning, utdanning, og på å bygge opp verdensledende kompetanse som har gjort det mulig å skape store verdier. Vi har lagt til rette for et arbeidsliv med høy organisasjonsgrad og et veletablert trepartssamarbeid. Vi valgte rett og slett en samfunnsmodell som kunne få frem det beste i samspillet mellom marked og stat. En modell som kunne gi muligheter for alle.

Vi kan ikke regne med å ha like mye flaks i tiden som kommer. En av fremtidens mest kritiske ressurser, kompetent arbeidskraft, kan ikke hentes ut av naturen som en råvare. Mange av de valgene som har gjort Norge til et godt land å bo i blir utfordret når vi står overfor nye omstillinger.

Omstillingene Norge står overfor

For å sørge for at Norge forblir et like godt land i fremtiden må vi forandre for å bevare. Norge har gått gjennom store og krevende omstillinger før, og vi kan klare det igjen. Slik vi ser det står Norge overfor tre store omstillinger. De er

krevende hver for seg, men henger også sammen.

Velferdssomstilling

Målet med velferdssamfunnet for Høyre er å skape et samfunn med muligheter for alle. Den viktigste faktoren for å lykkes med denne omstillingen er å få en bedre balanse mellom mennesker og bedrifter som jobber og skaper verdier, og mennesker og bedrifter som mottar støtte fra fellesskapet i en eller annen form. Når befolkningsveksten frem mot 2060 er negativ for dem under 67 år, men øker med nesten 700 000 for dem over 67, gjør det denne balansen mer krevende (Perspektivmeldingen 2024, s. 6-7).

Denne utviklingen gir en tosidig utfordring. For det første kommer behovet for folk i helsesektoren til å vokse sterkt. SSB forventer et underskudd på nesten 70 000 årsverk i helse- og omsorgstjenesten i 2040 ([NOU 2023:4](#), s. 30). For det andre blir det mer utfordrende å finansiere vår felles velferd når vi har færre i arbeidsfør alder og som står i jobb sammenlignet med de som ikke er i arbeid.

Næringsomstilling

For å finansiere velferden vår trenger vi bedrifter og mennesker som jobber og betaler skatt. En av forutsetningene for at flere skal kunne stå i jobb, er at vi har et mangfold av lønnsomme, private arbeidsplasser. Verdiskapingen i privat sektor er, sammen med en velfungerende offentlig sektor, avgjørende for vår felles velferd. Næringslivet i Norge har i store deler av etterkrigstiden vært preget av god produktivitsvekst, god tilgang på ren og rimelig kraft og sterke vekstimpulser fra olje- og gassnæringen. Alle disse tre forutsetningene er under press.

Produktivitsveksten i Norge har vært fallende de

siste 15 årene. Videre er det bred enighet om at Norges kraftbalanse vil svekkes i årene fremover (NHO/LO, 2024; NVE, 2023; Statnett, 2023). En svekket kraftbalanse vil sinke utbyggingen av ny industri og gi press på kraftprisene. Uavhengig av politisk styring må vi også forvente at vekstimpulsene fra olje- og gassnæringen blir mindre. Sokkeldirektoratets framskrivning tilsier at produksjonen på norsk sokkel kommer til å halveres mellom 2025 og 2050 (Sokkeldirektoratet, 2022).

Norsk næringsliv har også dratt nytte av en mer åpen verdensøkonomi og økt internasjonalt samarbeid. Vi har hevdet oss godt i en internasjonal konkurranse på like vilkår. Nå er vilkårene i ferd med å endres. Store land og viktige handelspartnere fører en industripolitikk som medfører subsidier og handelsbarrierer. Kinas industrisubsidier, USAs storskala støtte til grønne tiltak gjennom "Inflation Reduction Act" og EUs "Fit for 55"-pakke endrer grunnleggende vilkår for viktige deler av norsk næringsliv.

Utfordringene næringslivet står overfor gjør at vi trenger nye og kraftfulle tiltak for å sikre privat verdiskaping, trygge jobber og dermed fortsatt velstandsvekst og offentlig velferd.

Klimaomstilling

Den globale oppvarmingen som allerede finner sted, er en eksistensiell trussel i mange deler av verden. Allerede har global middeltemperatur for årene 2011-2020 økt 1,1 grad celsius siden førindustriell tid og FN anslår at vi vil passere 1,5 graders økning innen 20 år (Miljødirektoratet, 2023). Temperaturøkningene skjøt ytterligere fart i 2023 og 2024 (Copernicus, 2024).

Norge er hverken skjermet for konsekvensene eller ansvaret for å gjøre noe med det. Per 2023 har Norge et totalt utslipp på 46,6 millioner tonn CO₂-ekvivalenter, en nedgang på 9,1prosent siden 1990 (Miljødirektoratet,

2024). Nedgangen startet rundt 2015, og selv om det går riktig vei styrer vi ikke mot å nå målet om 55 prosent reduksjon innen 2030.

Klimaomstillingen stiller store krav til både norske politikere, norsk næringsliv og hele den norske befolkningen. Norge må kutte utslipp for å gjøre vår del av jobben for å begrense konsekvensene av global oppvarming. Samtidig må næringslivet også omstille seg til en fremtid hvor lavere utslipp og bærekraftig produksjon blir viktig for å ivareta internasjonal konkurranseevne. Hver og en av oss må også bidra gjennom vilje og endring til en klimapositiv adferd i vår hverdag.

Om denne planen

Denne planen er strukturert rundt syv hovedtemaer vi mener er særlig viktige for omstillingen av Norge. For Høyre har planen tre formål:

- Reise en debatt om omstillingen av Norge. Vi mener at omstillingen Norge skal gjennom er en av de aller viktigste utfordringene vi kommer til å møte som nasjon i årene som kommer, og at denne utfordringen fortjener større oppmerksomhet.
- Tydeliggjøre en problembeskrivelse som viser omstillingene Norge står overfor og hvilke konkrete utfordringer som må løses for å bevare et sterkt grunnlag for verdiskaping og velferd i fremtiden.
- Beskrive Høyres viktigste løsninger for omstilling. Planen vil være en hjørnestein i Høyres prosjekt over de neste årene. Tiltakene i planen er dynamiske og kan bli oppdatert og supplert senere.

Planen er utarbeidet av Høyres stortingsgruppe.

1 Bedre rammevilkår for verdiskaping og gründerskap

Verdiskaping i privat næringsliv er en forutsetning for vårt velferdssamfunn. Skaperkraft i små- og mellomstore bedrifter, så vel som i internasjonale storkonsern, gir arbeidsplasser, optimisme og fremtidstro i lokalsamfunn rundt om i landet. Skatteinntekter fra bedriftene bidrar også til å finansiere våre felles velferdstjenester.

Norsk næringsliv skal omstilles i tiårene som kommer. Lavere aktivitet i petroleumsnæringen over tid gjør at vi vil trenge flere ben å stå på. Å tilrettelegge for gründerskap og innovasjon er avgjørende for å opprettholde konkurranseevne, arbeidsplasser og vekst fremover.

Lokalt eierskap, privat initiativ og trepartssamarbeidet har vært blant årsakene til at Norge er en økonomisk suksesshistorie. Norske bedriftseiere og ledere har over tid vist evne og vilje til å finne lokale løsninger, handle langsiktig, og investere og engasjere seg i egne lokalsamfunn. Dette er viktige kjennetegn ved den norske modellen som nå utfordres av Støre-regjeringens skatte- og næringspolitikk.

Høyre vil prioritere bedre rammevilkår for norsk næringsliv, like konkurransevilkår for norske og utenlandske eiere, og en kraftfull satsing på innovasjon og gründerskap.

1A – Senke skattene

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Norge trenger mer verdiskaping i årene som kommer. Vi er avhengig av nyskaping og private initiativer for å løse morgendagens utfordringer. For å lykkes med det, trengs forutsigbarhet og konkurransedyktige rammebetingelser for privat verdiskaping. Derfor er det problematisk at regjeringens politikk har økt skattebelastningen for næringslivet kraftig, og ført til betydelig usikkerhet rundt fremtidige rammevilkår for verdiskaping i Norge.

Problembeskrivelse

Den største skatteregningen for bedrifter er selskapsskatten. Staten tar inn om lag 100 milliarder kroner i selskapsskatt hvert år (Vedum, 2024), men satsen ble redusert fra 28 til 22 prosent under Solberg-regjeringen. I dag er selskapsskatten på et «normalt og moderat nivå» ifølge skatteutvalget (NOU 2022:20, s. 18). Et konkurransedyktig nivå på selskapsskatten er viktig for næringslivet i Norge.

For å beholde og stimulere til mer verdiskaping må vi også ha en fornuftig eierbeskatning. Etter Støre-regjeringens økninger de siste årene har eierbeskatningen trolig aldri vært høyere (Fasting, 2023). Den rekordhøye, samlede eierbeskatningen er problematisk for norsk næringsliv. Den svekker bedriftenes investeringsevne, gir likviditetsutfordringer og reduserer dermed sysselsetting og vekstmuligheter.

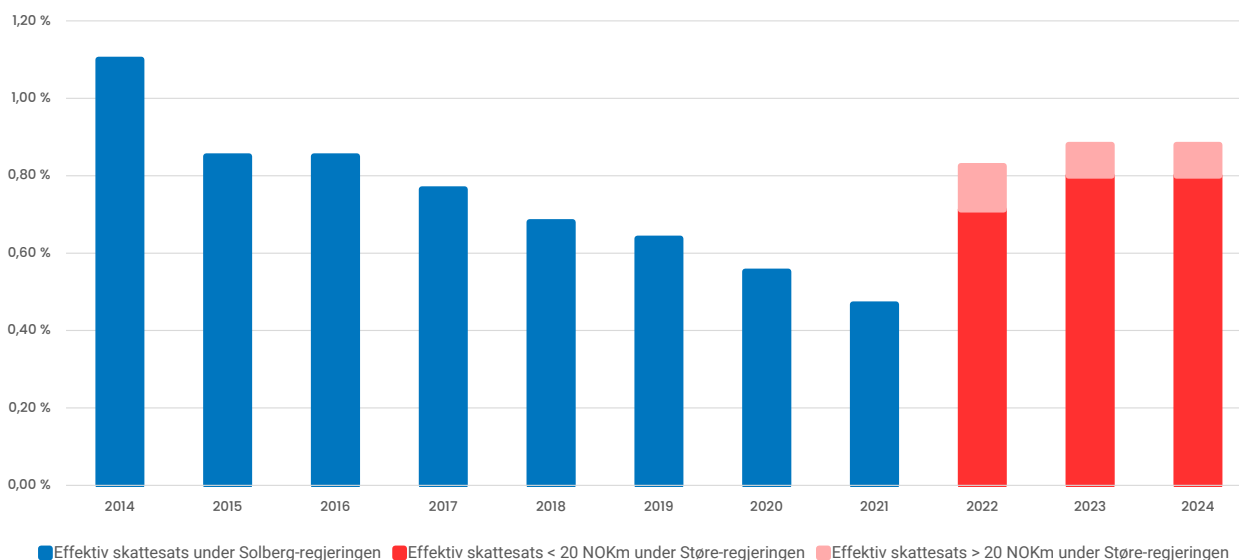
Støre-regjeringen har nesten doblet formuesskatten, fra 18,1 milliarder kroner i 2021 til 33,2 milliarder kroner i 2024 (Vedum, 2024). I samme periode har også utbytteskatten blitt kraftig oppjustert, og økt med om

lag 12 milliarder kroner (52 prosent) (Fasting, 2023). Dette er en sterk kontrast til da Høyre mer enn halverte den effektive skattesatsen for formuesskatten på arbeidende kapital mellom 2013 og 2021 (Skatteetaten, 2024; Pedersen, 2024). Å redusere formuesskatten for å øke investeringsevnen i små- og familieeide bedrifter er godt faglig begrunnet, og anbefales blant annet av OECD i deres Norgesrapport publisert i juni (OECD, 2024, s. 39). Skatteutvalget (NOU 2022:20, s. 274) påpekte også at dagens formuesskatt har svakheter og at den effektive skattesatsen på sparing er relativt høy i Norge.

Formuesskatten forskjellsbehandler også norske og utenlandske eiere siden skatten kun betales av personer bosatt i Norge. Formuesskatten reduserer selskapsverdien for norske eiere relativt til utenlandske, og fører til at norskeide selskaper tappes for investeringskapital (Mæland&Thorburn, 2024). Dette er en konkurranseulempe som svekker norsk eierskap og norske lokalsamfunn. Selv om innslag av utenlandsk eierskap er bra for Norge, må norsk eierskap ha konkurransedyktige vilkår.

I tillegg til selskapsskatt og eierbeskatning, bør man også unngå skatter med uheldig innretning og konsekvenser. De siste årene har næringslivet fått flere «skattesjokk» i form av nye og uventede skatter. Noen eksempler er den ekstra arbeidsgiveravgiften og de nye grunnrenteskattene på vindkraft og havbruk. Det er bra at den ekstra arbeidsgiveravgiften skal fjernes, og Høyre fikk heldigvis endret innretningen for grunnrenteskatten på vindkraft. Grunnrenteskatten på havbruk har dessverre gitt uheldige utslag for næringen. I tillegg til at det totale skattetrykket bør ned, må også innretningen være god.

Utvikling i effektiv formuesskattesats på aksjer, 2013–2024

Kilde: Skatteetaten, 2024; Pedersen, 2024.

Politiske eksempler

Formuesskatten gjør Norge mindre attraktivt for gründere

Gründer Henrik Müller-Hansen har bygget opp det norske plattformsselskapet Gelato til milliardverdsettelse. Gelato er blant de høyest verdsatte oppstartsselskapene i Norden, og har hentet egenkapital for å kunne vokse videre ([Shifter](#), 2024). Vekstkapitalen utløser betydelig formuesskatt for selskapets eiere, noe som tvinger eierne til å svekke selskapet gjennom å ta utbytte, eller å selge eierandeler. Müller-Hansen understreker hvordan formuesskatt på arbeidende kapital gjør det vanskelig å bygge opp selskaper i Norge. Som han uttalte til [Dagens Næringsliv](#) (2023), kunne han «aldri bygget opp en Airbnb eller Spotify i Norge».

Økt eierbeskatning svekker investeringer og fører til kapitalflukt

Flakk-familien, basert i Ålesund, har droppet betydelige reiselivsinvesteringer som en følge av de nye skatteskjerpelsene i eierbeskatning. Ifølge Knut Flakk har gruppen skrinlagt investeringer på 950 millioner kroner etter statsbudsjettet i 2023, noe som gir et tap av mer enn 100 nye helårsarbeidsplasser ([NRK](#), 2023).

Mens Flakk-familien blir i Norge, har 80 rike nordmenn flyttet til Sveits siden høsten 2022. Samlet har de tatt med seg over 50 milliarder kroner i ligningsformuer ([DN](#), 2024). De reelle verdiene er trolig høyere. Det er problematisk for kapitaltilgang, vekstevne og innovasjon.

Tiltak

- Sørge for et konkurransedyktig skattenivå for norsk næringsliv
- Redusere eierbeskatningen og fjerne formuesskatten på arbeidende kapital
- Styrke insentivene til å kjøpe aksjer i bedriften man jobber i

1B – Forenkle regelverk

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

For å lykkes i fremtiden må vi legge til rette for vekst og verdiskaping i næringslivet. Den viktigste ingrediensen i god næringspolitikk er forutsigbare, relevante og treffsikre rammevilkår for bedriftene. Det offentlige bør legge til rette for nye initiativer og bygge ned unødvendige hindringer som hemmer utvikling av nye ideer, produkter og bedrifter.

Problembeskrivelse

Omfattende reguleringer og uforutsigbare rammebetingelser er blant de viktigste hindringene for næringslivet. Unødvendig byråkrati, regelverk og lovkrav øker bedriftenes kostnader, gir ineffektive tilpasninger og hemmer vekst. NHOs medlemsundersøkelse fra 2023 viser at over 60 prosent av bedriftene opplever at byråkrati-byrden har økt de siste to årene (NHO, 2023). Dette er særlig problematisk i en tid hvor høy prisvekst er en av våre største utfordringer. Trenden må snus.

For Høyre er utgangspunktet at det offentlige må spille på lag med det private for å skape gode resultater i fellesskap. Derfor prioriterte Høyre en ryddedugnad på vegne av næringslivet da vi var i regjering, og gjennomførte forenklinger som gir næringslivet årlige besparelser tilsvarende 28 milliarder kroner (Nærings- og fiskeridepartementet, 2021).

I tillegg til å gå gjennom og forenkle eksisterende regelverk, må politikere også unngå at nye regelverk blir byråkratiske og kompliserte. Dette gjør jobben med å forenkle regelverk vanskeligere, og reduserer vekstevnen til private bedrifter.

Politiske eksempler

Uheldige konsekvenser av innleieforbudet

Støre-regjeringens endringer har økt bedriftenes kostnader på flere områder. Ett eksempel er innleieforbudet som har gjort det vanskeligere og dyrere for virksomheter å få tak i

nødvendig arbeidskraft.

Innleieforbudet har rammet skjevt, ført til økt byråkratisering og gitt utilsiktede tilpasninger. Eksempelvis måtte Marius Dragsten Kjelsrud, daglig leder i Spiseriet i Stavanger, ansette folk for én dags arbeid der han tidligere kunne leie inn personell fra et bemanningsbyrå (NRK, 2023). Dette medfører åpenbart administrativt merarbeid og gir en mindre trygg og forutsigbar arbeidshverdag for ansatte som heller kunne jobbet fast for et bemanningsbyrå.

Innleieforbudet har også fått uheldige konsekvenser for rådgivere og konsulenter som driver alene fordi de ikke kan få godkjenning til unntaksregelen fra Arbeidstilsynet (Tekna, 2024). Dette rammer selvstendig næringsdrivende til fordel for større bemanningsbyråer (Finansavisen, 2024). Etter forslag fra Høyre og Venstre, skal regjeringen vurdere et unntak for selvstendige IT-rådgivere og konsulenter med spesialkompetanse. Behovet for unntak viser at endringene er feilslåtte og ikke passer med virkeligheten.

Grunnrenteskatt på havbruk

Et annet eksempel på hvordan det offentlige gjør det vanskeligere for bedrifter å skape verdier er gjennomføringen av grunnrenteskatten på havbruk. Skatten som Støre-regjeringen innførte er byråkratisk og vanskelig å forstå. Utgiftene til konsulenter og rådgivere har økt med 84 prosent etter innføringen av skatten blant de spurte i en ny rapport laget på oppdrag fra Sjømat Norge (NHHS Consulting, 2024).

Norsk havbruksnæring er vår nest største eksportnæring. Det er en stor distriktsnæring som sysselsetter og skaper verdier langs hele kysten. De trenger politikk som legger til rette for teknologiutvikling, vekst og verdiskaping, ikke mer byråkrati.

Tiltak

- Etablere et eget forenklingspanel etter dansk modell, med omvendt bevisbyrde
- Gjennomføre en digital lovvask
- Redusere etterslepet på EU-rettsaker
- Forenkle plan- og bygningsloven og byggteknisk forskrift, og redusere saksbehandlingstiden

1C – Fremme gründerskap, innovasjon og vekst

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Entreprenører som er villige til å ta risiko og satse på nye ideer er avgjørende for at vi skal løse morgendagens utfordringer. Mange snakker om hva vi skal leve av etter oljen. Realiteten er at dette ikke vil være én næring, men at vi i fremtiden vil trenge flere bein å stå på. Klima, kunstig intelligens og helsesektoren er eksempler på områder hvor Norge har store muligheter.

Nye bedrifter, gründerskap og innovasjon er nødvendig for å opprettholde høy verdiskaping i Norge. Det må bli enklere å gå fra en god idé til å skape en stor suksess. Nøkkelingredienser inkluderer stabile rammebetingelser, et konkurransedyktig skattesystem og gode forsknings- og innovasjonsmiljøer som utvikler kompetanse i verdensklasse.

Problembeskrivelse

Selv om det skjer mye spennende innovasjon i Norge, blir nabolandene våre Sverige, Danmark og Finland gjennomgående vurdert til å være bedre enn oss ([Forskningsrådet](#), 2023). Norge scorer eksempelvis dårligst blant de skandinaviske landene på EU-kommisjonens innovasjonsindeks ([EU](#), 2023), og verdien av startup-miljøet i Oslo ligger langt bak de andre nordiske hovedstedene (grafikk nedenfor, [Startup Genome](#), 2024).

Norge har særlige utfordringer knyttet til fremveksten av unge entreprenører. I en annen undersøkelse fra Global Entrepreneurship Monitor havner Norge nederst på listen av 45 land når det gjelder andelen unge gründere involvert

i entreprenørskap ([GEM](#), 2024, figur 6.4. s. 69).

Staten skal ikke plukke morgendagens vinnere, men bør skape gode rammebetingelser og incentiver for vekst og teknologiutvikling. Blant annet bør staten stimulere til næringsrettet forskning og utvikling gjennom skattesystem og bevilgninger. Det offentlige kjøper også varer og tjenester for om lag 780 milliarder kroner årlig ([SSB](#), tall for 2023). Offentlige anskaffelser kan innrettes for å bidra til innovasjon og utvikling av nye teknologier og produkter.

Dagens regjering har gjort det mer utfordrende å være gründer i Norge. Uforutsigbarhet og skiftende rammebetingelser gjør langsiktige investeringer krevende. Samtidig gjør forslaget om den nye exit-skatten det vanskeligere å tiltrekke seg utenlandsk kompetanse og kapital.

Høyre tror det er entreprenørene rundt om i landet, de som utvikler teknologier, bygger bedrifter og trækker veien for nye næringer, som er best egnet til å vurdere hva som blir morgendagens løsninger. Fremover er det sentralt å gi innovatørene støtten de trenger for å lykkes.

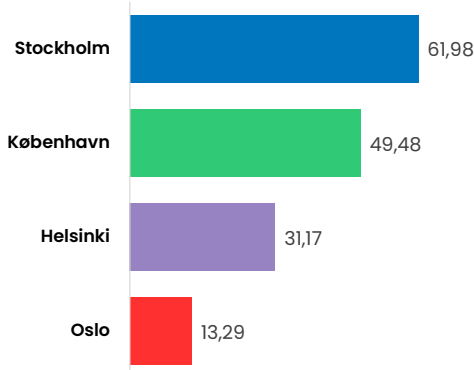
Politiske eksempler

Gründeropprør og fall i oppstartsfinansiering

Et samlet gründermiljø har gitt en tydelig tilbakemelding på det de mener er en gründerfiendtlig politikk fra Støre-regjeringen, særlig den mye omtalte exit-skatten. Norwegian Alliance for Start-ups & Tech har blitt dannet

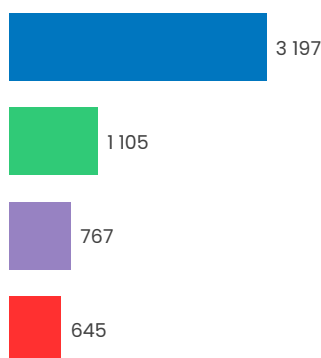
Økosystemets verdi

Økonomisk effekt, målt som utgangsverdi og verdsettelse av startups (Andre halvdel 2021-2023). Mrd. USD.

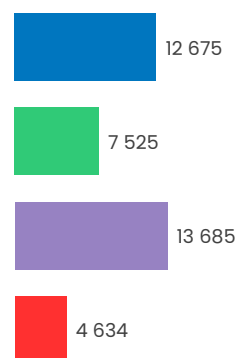
Tidligfase funding

Total såkorn og serie A-finansiering i tech oppstartsbedrifter (første halvdel 2021-2023). Mill. USD.

Utgangsverdi

Kumulativ utgangsverdi i økosystemet (2019-2023). Mill. USD.

Kilde: [Startup Genome](#), 2024.

for at gründermiljøet skal ha en stemme i den politiske debatten.

At færre tør å satse og starte noe eget merkes kanskje ikke fra statsbudsjett til statsbudsjett, men det svekker den langsiktige omstillingen av Norge. Kostnaden

kommer vi til å se om 10, 15 og 20 år i form av en mindre dynamisk økonomi. I 2022 så Innovasjon Norge et fall i oppstartsfinansiering på 21 prosent. Nivået var det laveste på 11 år. Som Kaja van den Berg i Innovasjon Norge selv sa: - I en tid med behov for mer innovasjon, får vi mindre ([Shifter](#), 2023).

Tiltak

- Forenkle og forbedre opsjonsskatteordningen for oppstartsbedrifter og fjerne regjeringens foreslåtte innstramninger i exit-skatten
- Legge til rette for økt datadeling, blant annet ved å stille krav om datadeling ved offentlige anbud
- Sikre full norsk deltakelse i felleseuropeiske digitale satsinger, blant annet styrke medfinansieringsordning i Digital Europe
- Vri virkemiddelapparatet til å i større grad prioritere norsk IT- og tjenestesektor for å legge grunnlag for flere høyt teknologiske jobber
- I større grad utforme offentlige anbudskonkurranser slik at også små bedrifter får mulighet til å delta

2 Mer ren kraft og raskere grønn omstilling

Utslippene våre reduseres ikke raskt nok. Innfrielsen av klimamålene er ikke en forpliktelse vi kan skyve foran oss. For å lykkes med klimaomstillingen må det derfor tas kraftfulle grep nå.

Norge vil trenge store mengder ny kraft for å lykkes med omstillingen til et lavutslippssamfunn. Mer kraft er avgjørende for eksisterende næringsliv, morgendagens konkurransekraft og for at vi skal ta vår del av ansvaret i den globale innsatsen mot klimaendringene.

2A – Gjøre det lønnsomt å kutte utslipp

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Menneskeskapte klimaendringer er blant vår tids største utfordringer. Mer ekstremvær, høyere temperaturer og svekkede økosystemer truer fremtidig velferd, både i Norge og i verden rundt oss. Stortinget har forpliktet seg til at vi skal kutte minst 55 prosent av utslippene i Norge innen 2030, i samarbeid med EU. Raske og betydelige utslippskutt er nødvendig for at vi skal nå dette målet.

Generasjonsforpliktelsen er førende for Høyres politikk. Vi har et ansvar for å etterlate samfunnet til våre etterfølgere i like god, eller bedre, stand enn da vi selv overtok. Mange norske bedrifter er allerede i dag ledende innen bærekraft, og det er i Norges egeninteresse å opprettholde konkurranseevnen vår når verden omstilles til et lavutslippssamfunn. Langsiktige investeringer av kapital og kompetanse må dreies mot områder som er relevante også i tiårene som kommer.

Klimapolitikken må bidra til omstilling og utslippskutt samtidig som den skaper nye arbeidsplasser og grunnlag for fremtidig velferd. Vi må kutte utslipp uten å kutte utvikling. Eksport av verdensledende, norsk teknologi, kompetanse og kapital til klimaløsninger i andre deler av verden er en mulighet for fremtiden.

Problembeskrivelse

Norge slapp ut 46,6 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i 2023 ([Miljøstatus](#), 2024). Det er kun 9,1 prosent lavere enn i 1990. Med dagens politikk ligger Norge an til å kutte utslippene med om lag 24 prosent sammenlignet med 1990 ([Klima- og miljødepartementet](#), 2023, s. 95). Tiden frem til 2030-målet blir stadig knappere. Det som var et langsiktig mål, er nå en kortsiktig målsetting vi ikke kan

skyve foran oss. Derfor må utslippene kuttes raskere.

I utslippsstatistikken fra 2023 kan vi finne tre viktige erfaringer. Tallene var overordnet positive i den forstand at de viste en nedgang på 4,7 prosent fra 2022 ([Miljøstatus](#), 2024). For det første viser tallene at politikk fungerer. Den største nedgangen fra 2022 så vi fra veitrafikken hvor Norge over flere år har hatt en bevisst og ambisiøs politikk for elektrifisering ([SSB](#), 2024). Nedgangen i 2023 var på 675 000 tonn CO₂-ekvivalenter.

For det andre kan tallene hjelpe oss å fokusere innsatsen for å kutte utslipp. Like under 20 prosent av Norges totale utslipp (nærmere 9 millioner tonn CO₂-ekvivalenter) stammer fra de 15 største utslippspunktene våre i industrien ([TU](#), 2024). Skal vi nå målene er det avgjørende med målrettede tiltak for å håndtere disse utslippspunktene.

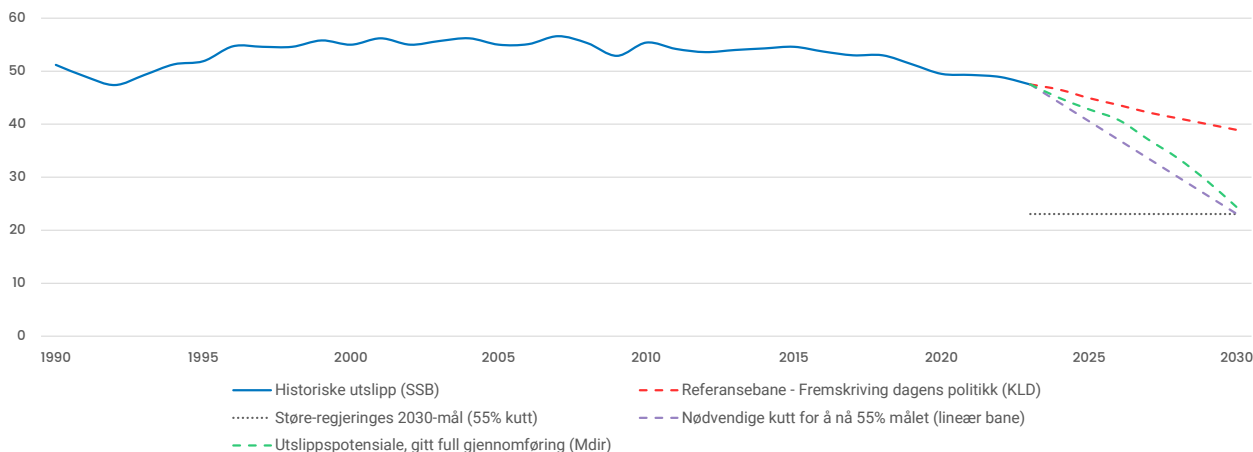
For det tredje er en del av reduksjonen en følge av lavere aktivitet i deler av norsk økonomi. Vi ser at en del av utslippsnedgangen ble drevet av lavere produksjon og aktivitet i industrien. Dersom Norge når utslippsmålene våre ved at vi mister lønnsom industri og økonomisk aktivitet, har vi byttet et problem mot et annet.

Politiske eksempler

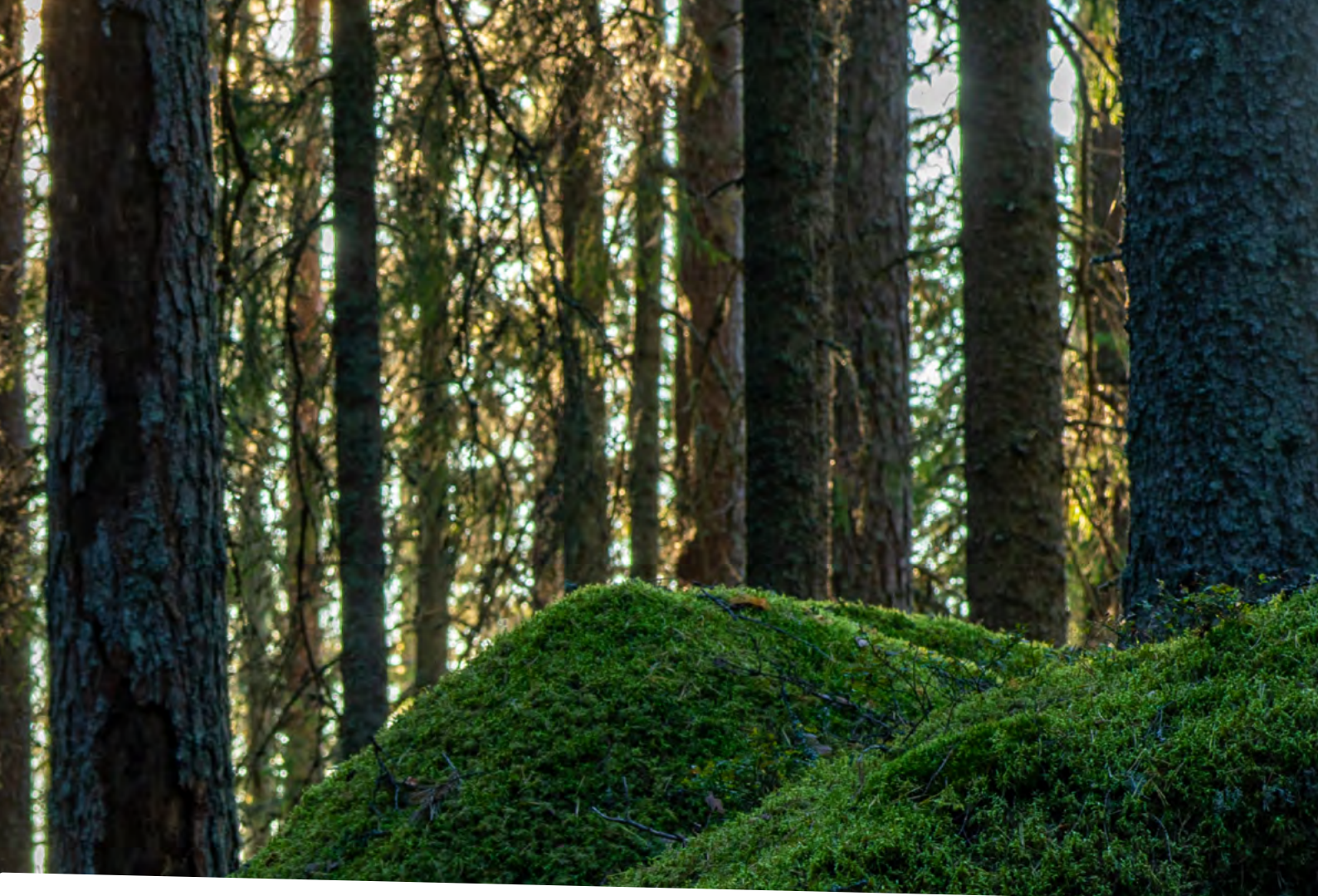
Sørge for at det lønner seg å kutte utslipp

Prising av klimagassutslipp er det viktigste virkemiddelet vi har for å stimulere til klimavennlige investeringer ([NOU 2022:20](#), s. 29). Høyre prioriterte derfor å gradvis øke CO₂-avgiften for å gjøre det mer lønnsomt å kutte utslipp. Dette bidrar til å løse vår tids viktigste markedssvikt. Samtidig sikret Høyre forutsigbarhet for næringslivet ved å angi

Historiske utslipp, utslippsfremskriving og potensiale hvis tiltak gjennomføres, mtonn CO₂-ekvivalenter

Kilder: [Klima- og miljødepartementet](#), 2023; [Miljødirektoratet](#), 2023; [SSB](#), 2024

retning på CO2-avgiften frem mot 2030. Prising av utslipp har gitt konkrete resultater, og gjør at investeringer vis i riktig retning. Det er viktig at CO2-prising som verktøy brukes av flere land, slik at man unngår karbonlekkasje.

Støtte klimavennlig teknologi

Da Høyre satt i regjering innførte vi konkrete insentiver

for å fornye bilparken fordi vi vet at det er et kraftfullt virkemiddel for å kutte utslipp fra transportsektoren. Som en følge av målrettede avgifts- og bruksfordeler er Norge nå verdensledende når det gjelder bruken av el-biler. Som et resultat var veitrafikk utslippskategorien med størst utslippsreduksjon fra 2022 til 2023, og sto for omtrent 30 prosent av Norges totale utslippsreduksjon ([SSB, 2024](#)).

Tiltak

- Fortsette å øke CO2-avgiften til 2 000 kr/kg i 2030 (2020 prisnivå), men kompensere ved å redusere andre skatter og avgifter
- Gjennomføre et konkurransebasert punktutslippsprogram
- Endre Enovas mandat for å sikre at politiske mål for utslippsreduksjoner, energieffektivisering og fleksibilitet i energisystemet oppfylles, og gi Enova mulighet til å støtte moden teknologi
- Øke rammene til garantiordning for investeringer i fornybar energi i utviklingsland
- Sette av penger til forskning og innovasjon for klimavennlig teknologi
- Styrke det internasjonale samarbeidet, blant annet med EU, for å kutte utslipp

2B – Bygge ut mer fornybar kraft

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Omstillingen av Norge vil kreve mye kraft. For det første må flere samfunnsområder elektrifiseres for at vi skal nå klimamålene. Viktige satsingsområder inkluderer videre elektrifisering av transportsektoren, petroleumsproduksjon og produksjon i eksisterende industri. Selv om strømmen vår i dag er fornybar, er omtrent halvparten av det innenlandske energiforbruket vårt fremdeles fra fossile kilder (SSB, 2024). Behovet for mer fornybar energi til vår eksisterende industri er med andre ord stort. For det andre krever mange nye industriprosjekter, som hydrogen-, ammoniakk- og batteriproduksjon, mye fornybar kraft. I tillegg er tilgangen på ren og rimelig kraft et konkurransefortrinn Norge er avhengig av for å opprettholde eksisterende verdiskaping og arbeidsplasser over hele landet. Økt tempo i kraftpolitikken på kort sikt er altså avgjørende for å ivareta Norges konkurranseevne på lang sikt.

Problembeskrivelse

Norge har vært en ledende energinasjon i mer enn 100 år. Tilgang på rimelig, fornybar kraft har vært et viktig konkurransefortrinn for Norge som har lagt grunnlaget for dagens industri. Dette er nå i endring. Dersom Norge skal lykkes med å kutte utslipp og etablere ny industri er vi avhengige av å bygge ut mer ren kraft fra flere kilder samtidig som vi bruker den mer effektivt.

Norges kraftbalanse vil svekkes fremover. Ifølge anslag sammenstilt av NHO og LO (2024), vil Norge kunne ha kraftunderskudd allerede fra 2026. Selv om anslagene spriker, er dette en utfordring som må tas på alvor. Etterspørselsveksten, som er særlig drevet

av elektrifisering av industriprosesser og sokkelen, samt ammoniakk- og hydrogenprosjekter, løper fra kraftutbyggingen. Det bygges ut for lite ny kraft, og det bygges for sakte.

Samfunnets interesser og kraftutbyggernes insentiver må sammenfalle. Derfor er det problematisk at regjeringen har svekket aktørens interessedril til å bygge ut kraft. Eksempelvis skapte høyprisbidraget betydelig regulatorisk usikkerhet, og bidro til at lønnsomme investeringsprosjekter som ville økt produksjonskapasiteten ble utsatt (E24, 2022).

Samtidig må kraftressursene utnyttes effektivt. Derfor vil Høyre prioritere å spare kraft gjennom økte insentiver for energieffektivisering. Det blir også sentralt å forsterke kraftnettet for å sikre tilstrekkelig overføringskapasitet.

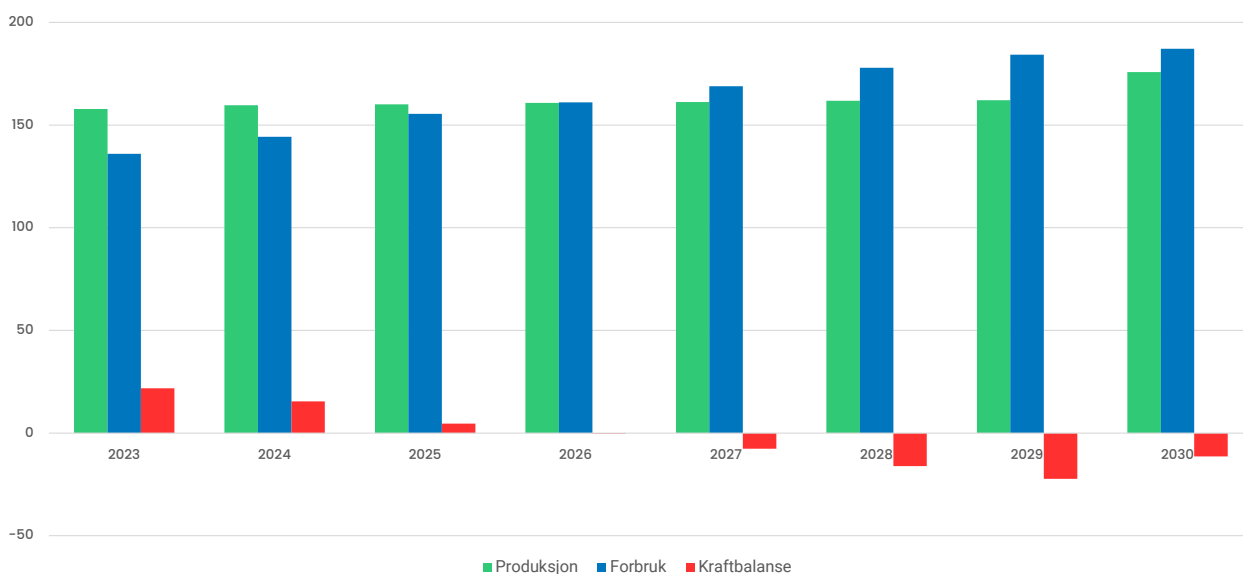
Politiske eksempler

Kraftutbygging krever forutsigbarhet

For å bygge ut mer kapasitet må kraftbransjen gjøre betydelige investeringer i fysisk infrastruktur. Eksempelvis skal et vannkraftanlegg produsere strøm i mange tiår etter det bygges. En investeringsbeslutning får dermed betydning for selskapet langt inn i fremtiden. Forutsigbare rammebetingelser og tillit til et stabilt system over tid er avgjørende for hvordan selskapene vurderer risiko.

Regjeringens uventende innføring av et høyprisbidrag eller grunnrenteskatt på vindkraft illustrerer problemet. Endringen ble møtt med en unison tilbakemelding fra kraftbransjen om at utformingen av skatteøkningen gjorde etterspurte investeringer i økt produksjon og kapasitet ulønnsomme (E24, 2022; E24, 2023).

Forventet kraftbalanse frem mot 2030

Kilde: NHO og LO, 2024

Samtidig øker plutselige skatteendringer den opplevde investeringsrisikoen.

Konkret førte regjeringens skattegrep eksempelvis til at kraftselskapet Lyse utsatte investeringer på inntil fem milliarder kroner i oppgradering av vannkraftverk i Røldal-Suldal ([BT](#), 2022). Det samme gjorde mange andre kraftselskap, og ifølge en optelling fra NRK havnet prosjekter for opp mot 35 milliarder i skuffen ([NRK](#), 2022). I en situasjon der vi er avhengig av å øke kraftproduksjonen raskt, er det avgjørende at kraft- og skattepolitikken henger sammen.

Lokale gevinster og konstruktiv dialog er en forutsetning for suksess

Skal vi lykkes med å bygge ut mer kraft raskt er vi avhengig av at lokalsamfunn og kommuner rundt om i landet ønsker prosjektene velkommen. Selv om utbygging av kraft ofte er kontroversielt, finnes det mange gode

historier om hvordan nye kraftprosjekter kan realiseres med godt lokalt samarbeid, og dermed skape positive lokale ringvirkninger.

Fakken vindkraftverk på Vannøya i Karlsøy kommune i Troms er et godt eksempel. Her har vindkraft og reindrift sameksistert i flere år uten store konflikter, og det ble nylig signert en avtale om mulig utvidelse av det eksisterende kraftanlegget mellom reineier og kraftselskapet ([DN](#), 2024). Gjensidig tillit og konstruktiv kommunikasjon mellom de involverte interessentene har vært avgjørende.

Kraftverket har også hatt positive effekter for det lokale næringslivet. [Næringsforeningen i Tromsøregionen](#) (2021) trekker frem muligheter for ny industriutvikling i Karlsøy, sikrere strømforsyning til fiskeindustri og husholdninger, samt ringvirkninger for lokalt næringsliv i form av direkte sysselsetting og tjenestekjøp.

Tiltak

- Forutsigbart utlyse nytt areal for havvind og utvikle nordsjønett
- Raskt utrede om grunnrenteskatt på havvind med kontantstrømmodell ville utløst flere investeringer
- Kreve ny kraft når petroleumsinstallasjoner skal elektrifiseres
- Spare kraft gjennom energieffektivisering, for eksempel mer fjernvarme, krav til gjenbruk av spillvarme og energisparesertifikater
- Bygge ut mer solenergi, blant annet ved å fjerne regulatoriske krav
- Legge til rette for mer småkraft og oppgradering og utvidelse av større vannkraftverk
- Forsterke og utnytte kraftnettet bedre, for eksempel ved mer bruk av sensorer, batterier og mer forbrukerfleksibilitet
- Effektivisere saksbehandling for å kunne bygge ut mer kraft, men med god lokal forankring

3 Mobilisere mer arbeidskraft

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Tilgang på mennesker med relevant kompetanse er avgjørende for næringslivets evne til å drive verdiskaping. I dag er tilgang på folk en av næringslivets største begrensninger, og ifølge NHOs Kompetansebarometer har 6 av 10 bedrifter et udekket kompetansebehov (NHO, 2024). Relevant arbeidskraft er en forutsetning for at små og mellomstore bedrifter rundt om i landet skal lykkes med vekst og omstilling.

At flere av oss jobber er også nødvendig for å løse de store oppgavene vi står overfor, særlig når vi blir relativt færre i yrkesaktiv alder for hver pensjonist ([Perspektivmeldingen, 2024, s.7](#)). Høyere yrkesdeltakelse er derfor avgjørende for å sikre velferdsstatens økonomiske bærekraft og for å sørge for at vi har nok folk til å ta vare på eldre og pleietrengende. Eksempelvis forventer SSB et underskudd på nesten 70 000 årsverk i helse- og omsorgstjenesten i 2040 ([NOU 2023:4, s. 30](#)).

3A – Flere i arbeid og mer kompetanse

Problembeskrivelse

Norge har en høy yrkesdeltakelse sammenlignet med de fleste land. Vi har også et velutviklet sikkerhetsnett som tar vare på dem som faller utenfor. Samtidig står omtrent 1 av 5 av Norges befolkning i arbeidsløst alder utenfor arbeidslivet (NAV, 2023). Det betyr at omtrent 660 000 personer mellom 20 og 66 år hverken er i jobb eller utdanning. For å møte omstillingene vi står overfor, er vi avhengig av at flere av disse kommer inn i jobb.

Mange av de som i dag står utenfor arbeidslivet ønsker å jobbe. I perspektivmeldingen fra 2021 pekte regjeringen på at det i 2019 var 183 000 utenfor arbeidsstyrken som ønsket å jobbe, i tillegg til 106 000 arbeidsledige som aktivt søkte arbeid. Om disse 289 000 hadde hatt arbeid ville sysselsettingsgraden økt med 11 prosent til 75,0 (NOU 2021:2, s. 58).

I påvente av Støre-regjeringens stortingsmelding om arbeidsmarkedspolitikken har blant annet Øystein Dørum sett på hvordan Norge kan få mer ut av arbeidskraften (Dørum, 2024). Mens det fra 2000 til 2023 ble om lag 864 millioner flere årlige timeverk i Norge, gir SSBs befolkningsframskrivninger bare om lag 56 millioner frem mot 2050. Likevel ligger det betydelig potensiale i å mobilisere mer arbeidskraft, særlig ved å redusere uførhet, at flere står lenger i jobb før pensjonsalder og ved å få flere fra deltid til heltid.

I tillegg til å mobilisere mer arbeidskraft trenger Norge en robust kompetansepolicy utover det vi bør gjøre i skolen (se kapittel 4). Kompetansepolicyen bør både sørge for at ingen går ut på dato fordi de ikke får fornyet sin kompetanse, og at arbeidslivet får redusert sitt kompetansegap. Grunnlaget for dette er godt, ettersom at 90 prosent av NHOs medlemsbedrifter ønsker å tette kompetansegapet gjennom å heve kompetansen til dagens ansatte (NHO, 2024).

Behovet for et kompetanseløft i arbeidslivet er stort, og derfor la Høyre i regjering i 2020 frem kompetansereformen «Lære hele livet». Vi må både sørge for at det er godt tilbud av relevante utdanningsprogram, samt at det er tilstrekkelige ordninger for at både arbeidstaker og -giver kan gjøre den kortsiktige investeringen det er å ta tilleggsutdanning. Blant annet må Lånekassen være

Utførte timeverk

Endring i millioner timeverk*

Nivå 2000 (NR)	3352,3	
Endring 2000 - 2023 (NR**)	863,8	25,8%
Endring 2023 - 2050 (Ref. ***)	56,1	1,3%
To år utsatt avgang	202,8	4,8%
Halvert uførhet	240,1	5,7%
Flere innvandrere i jobb	87,6	2,1%
Flere på heltid	164,6	3,9%
Sykefravær ned med 1/3	99,7	2,4%
Sekstimersdag	932,7	-21,8%

* Vekstbidrag i prosentpoeng fra 2023. ** NR = Nasjonalregnskap. *** Ref. = referansebanen, basert på SSBs befolkningsframskrivninger

Kilde: DN, Statistisk sentralbyrå / NHO

tilpasset voksne som tar korte utdanningsløp ved siden av jobb, og staten bør samarbeide med partene i arbeidslivet for å opprette flere bransjeprogrammer.

For å lykkes med å få flere inn i arbeidslivet må det også lønne seg å jobbe. Å verne om arbeidslinjen er viktig. Går man inn i arbeidslivet skal man sitte igjen med mer enn hvis man forblir utenfor. Det må også være økonomiske insentiver til å gå fra deltid til heltid, og til å stå lenger i arbeidslivet.

Politiske eksempler

Bransjeprogrammer er et godt eksempel på noe som har lyktes i å både sørge for at færre går ut på dato og at arbeidslivet får dekket sitt kompetansegap. Bransjeprogrammene er basert på trepartssamarbeidet med staten, og partene i arbeidslivet. På denne måten sikrer man at tilbudet er relevant for både arbeidstaker og -giver, samtidig som staten er med på laget.

En evaluering av bransjeprogrammene fra FAFO viste at man både møtte behovene til bransjene og nådde mange mennesker med behov for formell eller styrket kompetanse (FAFO, 2022). Dessverre har bransjeprogrammene blitt kuttet og nedskalert etter regjeringsskiftet i 2021, noe blant annet NITO har reagert kraftig på (NITO, 2022). Senest i Høyres alternative RNB for 2024 foreslo vi å styrke bransjeprogrammene med 25 millioner kroner.

Tiltak

- Ikke uføretrygde unge under 30 år 100 prosent, med unntak av åpenbare tilfeller
- Sørg for at flere unge havner i et mer arbeidsrettet løp fremfor AAP, og vurderer å gjøre Kvalifiseringsprogrammet statlig
- Gjøre tiltaksplasser mer fleksible
- Gjøre det lettere å benytte midlertidige ansettelser
- Gjøre det lettere for næringslivet å leie inn arbeidskraft ved behov
- Legge til rette for økt bruk av alternative turnusordninger for å få mer kontinuitet og heltid
- Innføre jobbskattefradrag for unge arbeidstakere

3B – Lettere tilgang på internasjonale eksperter

Problembeskrivelse

Norske bedrifter er avhengig av internasjonal arbeidskraft og kompetanse. Tilgang på riktig kompetanse bidrar til at vi kan hevde oss i internasjonal konkurranse, og hele 33 prosent av NHOs medlemsbedrifter sier de ønsker å lukke kompetansegapet de opplever ved å ansette folk fra utlandet (NHO, 2024). Det er også et virkemiddel for virksomheter til å tilpasse bemanning etter sesong- og konjunktursvingninger.

I dag er det for byråkratisk, kostbart og tidkrevende å få tilgang til internasjonal kompetanse, særlig fra utenfor EØS. Syv av ti arbeidsgivere mener at søknadsprosessen for faglært arbeidskraft fra utenfor EØS-området tar for lang tid (FAFO, 2022, s. 8).

Norge skal være et attraktivt sted for utenlandske gründere å bosette seg og etablere nye virksomheter. Konkurransen om de beste hodene er hard, og vi bør styrke Norges posisjon i konkurransen om internasjonale innovatører. I en tid hvor norsk næringsliv skal få flere ben å stå på, er det viktig å legge forholdene til rette for at næringslivet kan tiltrekke seg, og bygge opp ny kompetanse.

Norske fagmiljøer bør samarbeide tettere med ledende kompetansemiljøer internasjonalt. Det er viktig at Norge fortsetter å være en attraktiv partner for internasjonalt samarbeid om forskning og kompetanseutvikling. Økt norsk deltakelse i internasjonale forsknings- og

teknologiutviklingsmiljøer vil også senke terskelen for å hente kompetanse internasjonalt.

Politiske eksempler

Utfordringer med å skaffe nok kompetanse

Våpenprodusenten Nammo har økt sin produksjon betraktelig som en følge av krigen i Ukraina, delvis på grunn av store kontrakter med det offentlige. Dette gir et akutt behov for arbeidskraft, og selskapet skal ansette minst 700 nye medarbeidere fremover (DN, 2024).

Nammos hovedvirksomhet ligger i Raufoss Industripark hvor selskapets ekspansjon legger press på det lokale arbeidsmarkedet. Tilgang på arbeidskraft fra andre regioner og utlandet vil være nødvendig for å besette stillingene. Dette illustrerer viktigheten at et fleksibelt arbeidsmarked med regional mobilitet og internasjonal tilknytning.

Dette gjelder mange industrier og kan variere fra år til år basert på økonomisk aktivitet. Blant annet så man i 2022 at det gikk så godt i oljenæringen at bedrifter innenfor det grønne skiftet slet med å få tak i nok ingeniører (E24, 2022). Den langsiktige løsningen bør være å både utdanne flere nye ingeniører og omskolere noen av de som tidligere har jobbet i olje- og gassnæringen. På kort sikt bør man likevel også gjøre det enklere å finne kompetansen man trenger internasjonalt.

Tiltak

- Innføre fast track for forhåndsgodkjente bedrifter
- Redusere behandlingstiden for oppholdstillatelse og arbeidstillatelse inkludert D-nummer
- Øke kapasitet til å behandle søknader om arbeidsinnvandring raskere og sette en frist på at den må være behandlet en måned etter den har blitt mottatt
- Satse på EUs forskningsprogrammer, sikre rammebetingelser for norske aktører som deltar i EU-prosjekter og skape en kultur for internasjonalt samarbeid

4 Økt gjennomføring i en skole som er relevant for arbeidslivet

Skolen er fundamentet som skaper et samfunn med muligheter for alle og en av de viktigste og mest langsiktige måtene vi kan gjøre Norge bedre rustet for omstilling. Alle omstillingene vi skal gjennom har til felles at de krever mer kunnskap og kompetanse. De årlige kullene på om

lag 60 000 barn som begynner på skolen hvert år er de som kommer til å utgjøre fremtidens arbeidsstyrke. Da er det avgjørende at vi har en skole som både sørger for at flest mulig gjennomfører videregående skole og at flest mulig får en utdanning som arbeidslivet etterspør.

4A – Øke andelen som gjennomfører videregående skole

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Flere og flere jobber krever formell kompetanse og arbeidslivet skriker etter arbeidskraft. I et slikt arbeidsmarked er det derfor viktig at så mange som mulig fullfører videregående skole slik at de har bedre sjanser i arbeidslivet eller kan ta videre utdanning. Vi vet også at avbrutt skolegang er en risikofaktor for varig utenforskap og fremtidig arbeidsledighet. At fullført videregående er viktig for omstillingsevne både på individ- og samfunnsnivå ble blant annet slått tydelig fast av kompetansebehovsutvalget ([Fremtidige kompetansebehov: Utfordringer for grønn omstilling i arbeidslivet](#), 2023).

Problembeskrivelse

De siste årene har det vært en gledelig vekst i andelen som fullfører videregående opplæring. Dette var et av de viktigste satsingsområdene til Solberg-regjeringen i skolepolitikken. Selv om Høyre i regjering bidro til å øke gjennomføringsgraden fra 72 til 80 prosent, er det

fremdeles 1 av 6 som ikke fullfører ([Utdanningsdirektoratet](#), 2024).

For at færre skal falle utenfor, må vi motvirke de bakenforliggende årsakene og ta tak i små problemer før de blir store. Tidlig innsats med fokus på grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving og regning, er det viktigste verktøyet vi har for å forhindre frafall i videregående og påfølgende utenforskap. En viktig forutsetning for dette er god ledelse på alle nivåer i kommunen, fylkeskommunen og hos barnehage- og skoleeiere og en faglig sterk lærer.

Læreren er den viktigste enkeltfaktoren for elevenes læring i skolen. Tall viser at andelen ukvalifiserte lærertimer er har økt med 14 prosent under Støre-regjeringen ([GSI](#), 2024). Antallet som søker seg til lærerutdanning er rekordlavt, og vi kommer til å mangle 4 000 lærere innen 2030 ([USN](#), 2021). Det er ikke et mål at alle skal bli lærere, men at vi skal få gode lærere. Da må vi stimulere til at læreryrket blir attraktivt gjennom å satse på lærerens læring.

Tiltak

- Innføre en plikt for skolene til å gi intensiv opplæring til elever med svake grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning ved start på 8. trinn
- Gjøre det lettere for skolene å ta i bruk alternative opplæringsarenaer for elever som står i fare for å droppe ut
- Legge til rette for et nasjonalt register for fravær i grunnskolen med fraværstjeneste fra første trinn og tydelige handlingsplaner for oppfølging
- Utrede muligheten for å gi fylkeskommunen ansvar for rådgivnings- og karriereveiledningstjenesten i hele skoleløpet, og styrke samarbeidet mellom karriereveiledningen, NAV, og arbeids- og næringsliv
- Styrke program for kompetanseutvikling hos skoleeiere og fortsette satstingen på rektorutdanningen
- Ha som mål at alle lærere skal ha fordypning i fagene de underviser i, og prioritere etter- og videreutdanningstilbud og karriereveier

4B – Øke andelen elever med kompetanse innen realfag

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Norge og verden står i utfordringer og omstillingsbehov som særlig trenger høy realfagskompetanse. Nesten halvparten av bedriftene med kompetansegap oppgir at de har behov for ingeniører og tekniske fag (NHO, 2024). Uten tilstrekkelig kompetanse risikerer vi at store verdiskapingsmuligheter går tapt og at deler av det grønne skiftet stagnerer.

Problembeskrivelse

Både rekrutteringen til og kvaliteten i realfag må opp i norsk skole dersom vi skal ha tilstrekkelig kompetanse for arbeidslivet i fremtiden.

Andelen som tar høyere utdanning innenfor ingeniørfag er i Norge på 12 prosent i 2020 (OECD, 2020). Dette er under snittet i OECD, lavest i Norden og særlig langt bak Sverige på rett over 18 prosent. Tidligere rektor ved UiO, Svein Stølen, mener vi har en realfagskrise i Norge, illustrert blant annet ved at det er færre elever som tar full realfagsmatematikk i skolen enn det er plasser som krever det i høyere utdanning (Stølen, 2023).

I den forrige PISA-undersøkelsen presterte 31 prosent av norske elever på de laveste nivåene i matematikk og 28 prosent på de laveste nivåene i naturfag (Jensen, et.al. 2022). Tallene er de dårligste noen gang i matematikk, og resultatene i naturfag er under OECD-gjennomsnittet. Til sammenligning presterer elever i Danmark, Finland og Sverige over OECD-gjennomsnittet på begge fagområder.

Norske elever har et godt utgangspunkt i grunnskolen når det gjelder realfagskompetanse, men motivasjonen

for realfag svekkes betydelig ved overgangen til ungdomsskolen (Utdanningsdirektoratet, 2020). I videregående skole er det en bekymringsfull nedgang i elever som velger tung realfaglig fordypning, som realfagsmatematikk og fysikk (Utdanningsdirektoratet, 2024).¹ Antallet elever som velger den enkleste matematikken er gradvis økende og nesten halvparten får karakteren 1 eller 2 på eksamen (Utdanningsdirektoratet, 2023).

Tall fra årets hovedopptak for høyere utdanning viser at mange teknologi- og ingeniørstudier sliter med å fylle studieplassene (Khrono, 2024). Når behovet for flere med kompetanse innenfor realfag er så tydelig, bør vi være åpne for å styre utdanningstilbudet tydeligere i årene som kommer. Det er viktig at de som utdanner seg får en kompetanse det er behov for i arbeidslivet.

Politiske eksempler

Mer tid og flere muligheter med realfag

For å stimulere flere til å velge STEM-fag, er vi avhengige av at fagene gjøres mer attraktive og at de kobles opp mot lokalt næringsliv. Et eksempel på dette er Bergmo ungdomsskole i Molde som høsten 2022 startet en egen realfagklasse for å svare på det lokale kompetansebehovet i næringslivet.

Realfagsklassen har 3x45 minutter mer undervisning per uke enn de andre klassene og får "tyvstarte" på videregående ved å ta eksamen i T1-matematikk (teoretisk matematikk VG1) i 10. klasse. Elevene har i tillegg timer ute i arbeidslivet, er prioritert i Erasmus+-programmet og deltar i ulike konkurranser rettet mot teknologi og realfag.

¹ Antall elever i videregående skole som tar R2 er ned 10 prosent på tre år (fra 2020/21 til 2023/24, justert for nedgang i elever totalt) og 15 prosent for FYS2 (Utdanningsdirektoratet, 2024).

Tiltak

- Øke antallet naturfagstimer med én time i uken på 8. -10. trinn
- Gi elevene på 9. og 10. trinn mulighet til å velge mellom en mer teoretisk eller praktisk tilnærming til matematikk i deler av undervisningstiden
- Opprette flere talentsentre i realfag
- Sørg for at realfagspoeng ved opptak til høyere utdanning særlig fremmer full fordypning i fag som matematikk og fysikk
- Øke satsingen på næringsrettet forskning- og utvikling
- I større grad styre antallet studieplasser i høyere utdanning mot samfunnets behov
- Legge frem en 10-årig realfagsatsing i samarbeid med relevante fagmiljøer

4C – Nytt yrkesfagløft for å få flere fagarbeidere

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Norge trenger flere dyktige fagarbeidere både i privat og offentlig sektor nå og i fremtiden. Vi vet at vi kan komme til å mangle så mange som 90 000 fagarbeidere allerede i 2035 og at kompetansekravene til fagarbeidere vil øke og bli mer avansert ([Cappelen, Dapi, Gjefsen & Stølen, 2020](#)). 76 prosent av NHOs medlemsbedrifter med kompetansegap sier allerede nå at de mangler folk med fag- eller svennebrev ([NHO, 2024](#)).

Problembeskrivelse

Høyre hadde i regjering en rekordstor satsing på yrkesfag. Det forrige løftet har resultert i at over halvparten av alle som begynner på videregående skole begynner på et yrkesfaglig studieprogram, og stadig flere fullfører med fag- eller svennebrev. Det er gledelig at flere piler peker i riktig retning, men det er likevel et stort behov for at enda flere både velger og fullfører yrkesfag. Fortsatt er det 3 av 10 som ikke fullfører i løpet av seks år ([SSB, 2024](#)). Det er behov for Yrkesfagløftet 2.0.

Sannsynligheten for å fullføre videregående er større for elever som har fått læreplass. Flere bedrifter sliter imidlertid med å få tak i nok lærlinger ([NHO, 2023](#)). Samtidig var det 16 prosent som ikke fikk læreplass i bedrift innen utgangen av 2023. 3 av 4 har læreplass i privat sektor ([Utdanningsdirektoratet, 2024](#)). Elever med innvandrerbakgrunn får i mindre grad lærekontrakt enn andre, men har større sannsynlighet for å fullføre og

bestå dersom de får læreplass ([Utdanningsdirektoratet, 2022](#); [Bratholmen & Ekren, 2020](#)). I arbeidet med å sørge for god matching mellom lærlinger og lærebedrifter har opplæringskontorene en viktig rolle.

Alle elever på yrkesfaglige studieprogram må ha reell mulighet til å fullføre på begynt utdanning. Vi trenger mer kunnskap om hvilke virkemidler som får personer med innvandrerbakgrunn ut i lære. Studietilbudet må i større grad dimensjoneres ut fra næringslivets behov og tilgjengelige læreplasser, og det er et betydelig potensial for forbedring i både statlige og kommunale virksomheter. Mer ambisiøse måltall for disse virksomhetenes inntak av lærlinger kan bidra til langt flere læreplasser innenfor sektorer som trenger arbeidskraft.

Politiske eksempler

Tett samarbeid med næringslivet

Tett og godt samarbeid mellom skole, næringsliv og lokalsamfunn er nøkkelen til å utdanne fagkompetansen vi har behov for i fremtiden. Læringsfabrikken på Raufoss åpnet i 2020 med mål om å knytte skole og industri tettere sammen. Her flytter skolen inn i industrien ved at VG2 industriteknologi er i Raufoss Industripark. Deler av undervisningen i de praktiske fagene legges til Læringsfabrikken, og elevene gis mulighet til å benytte svært kostbart teknologi- og industriutstyr som ikke ville vært mulig på en vanlig videregående skole. Utstyret åpner opp for læring på en helt annen måte enn i et klasserom.

Tiltak

- Gjennomføre et nytt løft innenfor yrkesfag, Yrkesfagløftet 2.0
- Innføre obligatorisk yrkesrettet valgfag på lik linje med språkfag i ungdomsskolen
- Legge til rette for at erfarne fagfolk kan skaffe seg pedagogisk tilleggskompetanse og bidra i yrkesfagopplæring, samt stimulere til å bruke yrkesfaglærer 2-ordningen i større grad
- Gjennomføre en forsøksordning der stat, fylke og industri samarbeider om deling av avansert utstyr mellom flere skoler ved bruk av en mobil enhet (utstyrsbuss) eller regionale opplæringsentre
- Trappe opp tilskuddet til lærebedrifter, og sørge for at fylkeskommunene vurderer løpende tiltak for å rekruttere flere lærebedrifter i samarbeid med opplæringskontorene
- Styrke opplæringskontorenes rolle ytterligere, og fastholde at de er en sentral del av fagopplæringen
- Dimensjonere studietilbudet mer ut fra næringslivets behov og tilgjengelige læreplasser, samt styrke Y-nemndenes rolle og tillegge deres anbefalinger avgjørende vekt
- Se på muligheten for å gi yrkesfagelever et utdanningsløp som resulterer i et fagbrev på engelsk, etter modell fra IB-linjen

5 Bedre infrastruktur

Norge er ikke ferdig bygget. Effektiv infrastruktur binder landet sammen. Et velfungerende transportsystem gjør det enklere for små og store bedrifter rundt om i landet. Å investere i infrastruktur er derfor å investere i

arbeidsplasser og omstilling. Velfungerende infrastruktur er også viktig for å skape større og mer dynamiske bo- og arbeidsmarkedsregioner.

5A – Senke transportkostnader for økt konkurransevne

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Et velfungerende og moderne transportsystem er avgjørende for å øke produktiviteten. Investeringer i infrastruktur knytter landet sammen, skaper større bo- og arbeidsmarkedsregioner, og legger grunnlaget for verdiskaping og arbeidsplasser i hele Norge. Kortere reisetider, færre køer og tryggere transport gjør at transportkostnadene senkes og at det blir enklere for arbeidstakere og bedrifter å finne hverandre. Lavere kostnader og økte produktivitetseffekter gjør norsk næringsliv vesentlig bedre rustet for omstilling.

Problembeskrivelse

Bevilgningene til samferdselssektoren ble doblet mellom 2013 og 2021 da Høyre satt i regjering ([Samferdselsdepartementet](#), 2021). Siden den gang har veksten stoppet opp og flere prosjekter fra den forrige Nasjonale Transportplanen har blitt satt på vent under Støre-regjeringen. Sektoren er preget av store kostnadsøkninger og de økonomiske prioriteringene er tøffere, men Norge er ikke ferdig bygget.

Det er flere viktige vei- og jernbaneprosjekter som står på vent. Noen steder kan det hemme økonomisk vekst og produktivitet, mens det andre steder handler om trygghet. Noen eksempler på prosjekter som Høyre har løftet frem i vår alternative NTP er E39 Hordfast på

Vestlandet, E10 i Lofoten og Ringeriksbanen. Samtidig er vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene alene på 166 mrd. kroner ([NAE](#), 2024).

Anleggsbransjen er en sektor hvor vi over tid har sett en svak produktivitetsvekst og store tid- og kostnadsoverskridelser. Siden 2021 har vi hatt en kostnadsvekst for veianlegg på nesten 25 prosent ([Meld. St. 14 2023-2024 Nasjonal transportplan 2025-2036](#), s. 413, 2024). Samtidig går den teknologiske utviklingen raskt og vi ser at andre land får bygget infrastruktur mer effektivt enn Norge. Dette betyr at det både er nødvendig å bevilge mer og tenke nytt.

Politiske eksempler

Et eksempel på nytenkning innenfor transport-sektoren var etableringen av Nye Veier AS i 2016 som har vist hvordan nye grep kan gi mer effektiv utbygging av infrastruktur. Selskapet har hatt som mål å redusere utbyggingskostnadene med 20 prosent sammenlignet med tradisjonell utbygging. Dette oppnås gjennom helhetlig utbygging av lengre strekninger, tidlig involvering av entreprenører, og mulighet til å optimalisere prosjektene underveis. En evaluering av Nye Veier fra 2023 viste at selskapet har lyktes med å redusere utbyggingskostnader i planfasen med 17 prosent og samtidig økt trafikantnyttene med tre prosent ([Menon Economics](#), 2023).

Tiltak

- Øke rammene i Nasjonal transportplan med 5 prosent, og prioritere igangsetting av flere nye prosjekter
- Bruke Nye Veier som en utfordrer også på jernbaneprosjekter, for å bygge ut mer effektivt
- Øke bruken av konkurranse i transportsektoren for å gi bedre tilbud til de reisende
- Gjeninnføre konkurranse på jernbanen
- Sørge for hensiktsmessig ladeinfrastruktur for tungtransporten og se på lade- og fyllinfrastruktur på tvers av transportformer
- Sikre rask og stabil nett-tilgang og styrke den digitale grunnmuren i Norge

5B – Utvikle større bo- og arbeidsmarkedsregioner

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Et viktig delmål av samferdselspolitikken må være å bygge større bo- og arbeidsmarkedsregioner. Større arbeidsmarked og bedre tilgang på kompetanse og arbeidsplasser driver opp produktiviteten og kan utløse verdiskaping.

Problembeskrivelse

Norge har mer spredt bosetting enn flere av våre naboland. Dette har en egenverdi, men gjør det også viktigere at både store og små tettsteder knyttes tettere sammen. I enkelte områder handler det om at noen tettsteder eller byer har mange jobber, men mangler kompetanse og har pressede boligmarkeder. Utfordringen med boligpriser er særlig aktuell rundt de største byene. For å sørge for sterkere bo- og arbeidsmarkedsregioner, må samferdselspolitikken henge sammen med nærings-, areal-, distrikts- og boligpolitikken.

Jobben med å skape større bo- og arbeidsmarkedsregioner kan sees på to måter. For det første må trafikkveksten i og rundt de store byene kunne tas unna med kollektiv

og jernbane. Her kan man for eksempel se til bybanen i Bergen som har ført til en økning av kollektivreiser både i absolutte tall og som andel av den totale trafikken ([Transportøkonomisk institutt](#), 2017). For det andre kan små- og mellomstore byer knyttes tettere sammen ved å gjøre det lettere å pendle mellom byer. Her vil for eksempel utbygging av E6 i Trøndelag ha stor betydning for å knytte steder som Steinkjer, Verdal og Stjørdal tettere sammen.

Politiske eksempler

Det kan ofte være vanskelig å kvantifisere verdien av å knytte bo- og arbeidsmarkedsregioner tettere sammen. Likevel er det tydelig hvordan flere store byområder har skapt større og mer dynamiske arbeidsmarkeder. Bergens bo- og arbeidsmarkedsregion ble betydelig større da man i sin tid bygde broer til Sotra og Askøy i forrige århundre. Å bygge Ringeriksbanen åpner opp et stort nytt område hvor flere kan bo på Ringerike og pendle til Oslo. Oslo, med et hardt presset boligmarked, vil kunne få bedre tilgang til arbeidskraft, og Ringeriksregionen blir posisjonert for ytterligere vekst.

Tiltak

- Øke satsingen på kollektivtransport i byområdene gjennom økt finansiering til byvekstavtaler
- Samordne areal- og planpolitikken bedre enn dagens kommune- og fylkesgrenser tillater
- Øremerke tilskudd til fylkesvei, der bo- og arbeidsmarkedsregioner og næringsveier skal prioriteres

6 Økt produktivitet og reformer

En av Norges viktigste utfordringer er fallende produktivetsvekst. Vekst i produktivitet gir vekst i velstand. Uten det, blir Norge fattigere over tid. Å lykkes med å bedre produktiviteten krever at flere politikkområder virker sammen. Derfor er helheten i denne omstillingsplanen viktig.

Samtidig foreslår vi noen særskilte og målrettede grep som vi bør gjøre nå. Høyre vil effektivisere og digitalisere offentlig sektor for å utnytte ressursene bedre, og levere bedre tjenester til folk og bedrifter. Vi må legge til rette for at privat sektor kan ta i bruk teknologi og løsninger som øker produktiviteten.

6A – Økt produktivitet i norsk økonomi

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Produktivitetsvekst er en forutsetning for fortsatt norsk verdiskaping og velstandsvekst. Over tid er det utvikling i produktivitet og sysselsetting som styrer velstandsveksten ([Perspektivmeldingen, 2024](#), s. 77).

Som illustrert i figuren under, har timeverksproduktiviteten vært det klart viktigste bidraget til økt verdiskaping i Norge siden 1970 ([Perspektivmeldingen 2024](#), s. 78). Veksten i BNP skyldes først og fremst at vi utnytter innsatsfaktorene våre mer effektivt enn vi gjorde før. De siste årene har derimot økningen i verdiskaping har vært drevet av befolkningsvekst i arbeidsfør alder heller enn produktivitetsvekst. Vi kan ikke vente å få drahjelp fra den demografiske utviklingen fremover.

Problembeskrivelse

Norges produktivitetsvekst har vært svak de siste 15 årene ([Perspektivmeldingen 2024](#), s. 77). Selv om produktivitetsveksten har vært lav i de fleste vestlige land, har Norges produktivitetsvekst vært vesentlig lavere enn OECD-gjennomsnittet og lavere enn de øvrige nordiske landene ([OECD](#), 2024, s. 15; [IMF](#), 2024). Det betyr at forspranget vi har hatt til resten krymper, og at vår evne til fremtidig velstandsvekst svekkes.

Den lave produktivitetsveksten skyldes en rekke forhold. Svakere vekstimpulser fra petroleumsnæringen, en større andel sysselsatt i tjenesteytende næringer med lavere produktivitetsforbedringspotensiale og mangel på reformer som gir bedre ressursutnyttelse er sentrale forklaringer. Samtidig vil økt internasjonal fragmentering og proteksjonisme forsterke utviklingen. Vi kan ikke regne med at vekstimpulser utenfra vil snu trenden.

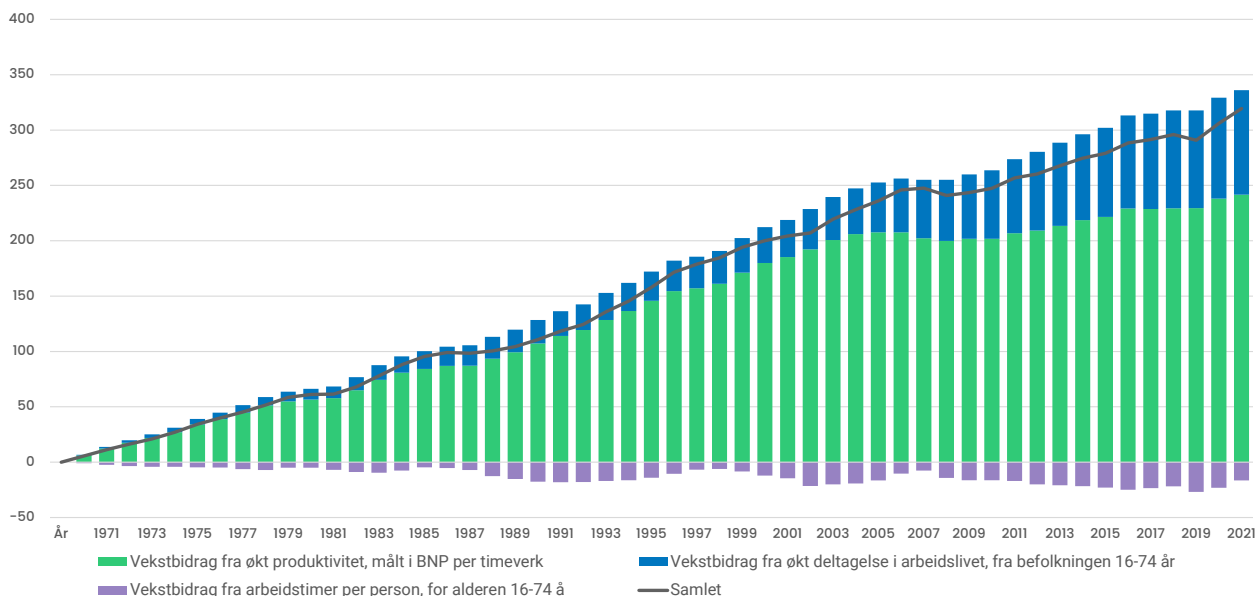
Verdien av arbeidsinnsatsen vår utgjør den største delen av Norges nasjonalformue ([Perspektivmeldingen 2024](#), s. 47), og effektiv utnyttelse av den er avgjørende for fremtidig produktivitet. Det er ikke et enkelt grep som kan løse utfordringen med lavere produktivitetsvekst, men svært mange av tiltakene i denne omstillingsplanen vil bidra. Noen eksempler er bedre infrastruktur, lavere skatter og økt kompetanse. Samfunnet må legge til rette for at arbeidsstyrken er kompetent og produktiv, og at vi begrenser utenforskap fra arbeidslivet. Samtidig må vi også sørge for at investeringer vriss til der de kaster mest av seg.

Politiske eksempler

Behov for en nordisk produktivitetskommissjon

For å få opp produktiviteten må vi våge å tenke nytt og vi må også se utenfor Norge for inspirasjon. Utfordringen

Utviklingen i Norges BNP fordelt på ulike komponenter, akkumulert. Faste priser

Kilde: [Perspektivmeldingen 2024](#), s. 78

Samlet BNP inkludert petroleumsvirksomheten. De ulike komponentenes andel av samlet, akkumulert vekst er beregnet fra komponentens logaritmiske vekst som andel av samlet logaritmisk vekst.

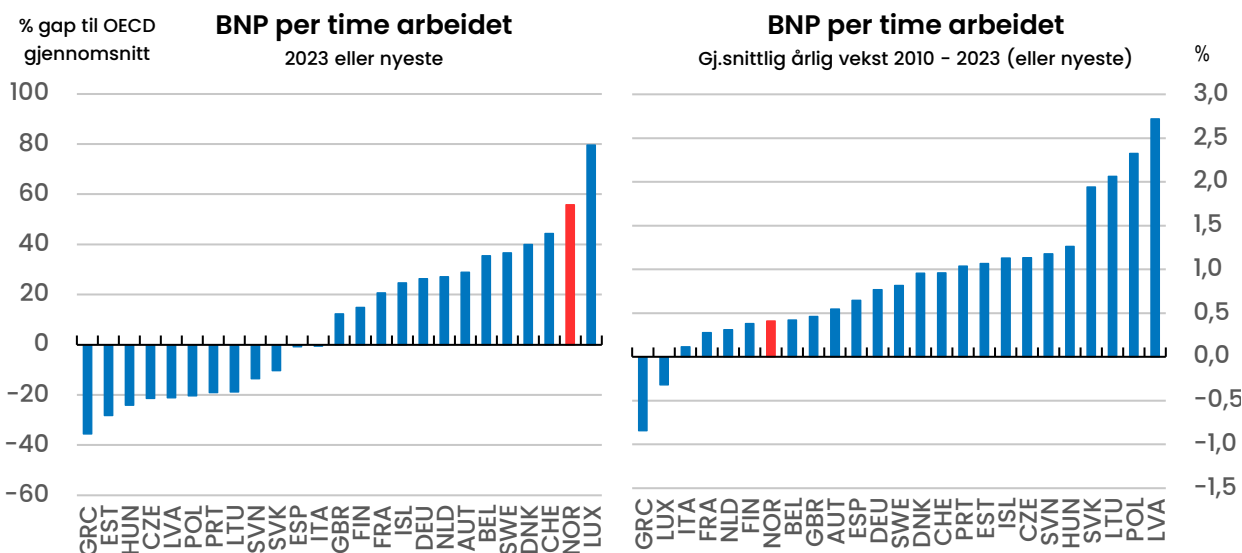
med svak eller negativ produktivitsvekst er felles for flere av de nordiske landene, og alle land har gjort ulike forsøk for å snu trenden.

Danmark og Norge har tidligere hatt egne produktivitskommisjoner som leverte sine sluttrapporter i 2014 og 2016. I Sverige satte regjeringen ned en nasjonal kommisjon i april i fjor, som skal levere sin sluttrapport i 2025. I Danmark har en reformkommisjon nylig levert tre

rapporter.

For å ta arbeidet enda lenger bør Norge ta initiativ til en felles nordisk produktivitskommisjon for å analysere årsakene til svakere produktivitsutvikling i Norden som helhet og det enkelte land og foreslå produktivitsfremmende tiltak. Kommisjonen bør sammenligne ressursbruk og kartlegge tiltak som allerede er innført i ett eller flere land, og dermed bidra til læring på tvers av landene.

Norsk produktivitsvekst har vært svak mellom 2010 og 2023

Kilde: OECD, 2024, s. 41

Tiltak

- Følge opp internasjonale ekspertråd fra bl.a. OECD og IMF om hvordan Norge kan øke produktiviten
- Myke opp reglene i arbeidsmarkedet for å gjøre det lettere å ansette folk
- Gå igjennom virkemiddelapparatet for innovasjon for å legge til rette for mer nyskaping
- Gå gjennom lover og regler som hindrer utrulling av nye digitale løsninger i næringslivet, herunder kunstig intelligens
- Sette ned en nordisk produktivitskommisjon, og følge opp status på tiltakene anbefalt av produktivitskommisjonen i 2016
- Sørge for et lavere og bedre innrettet skattenivå for å stimulere til verdiskaping

6B – Digitalisere og ta i bruk ny teknologi for en mer effektiv offentlige sektor

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Det er avgjørende at offentlige virksomheter fornyer seg i takt med samfunnsutviklingen. Når samfunnsbehov endres og teknologi utvikles, er det nødvendig at også det offentlige omprioriterer ressurser og tar i bruk nye muligheter. Digitalisering og ny teknologi er i kjernen av dette.

For det første kan bruk av ny teknologi bidra til å sikre mer effektiv ressursbruk i offentlig sektor. Særlig når handlingsrommet fremover blir trangere, er det viktig å få mest mulig ut av knappe ressurser. Nye teknologiske løsninger er et virkemiddel for å effektivisere forvaltningen og offentlig tjenesteproduksjon.

Digitalisering og ny teknologi kan også bidra til å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet til befolkningen. Digitale fremskritt gjør at det offentlige kan tilby nye og bedre tjenester til husholdninger og bedrifter.

Problembeskrivelse

Offentlige utgifter vokser raskt, og tilsvarer nå mer enn 60 prosent av fastlandsøkonomien (OECD, 2024, s. 66). Som [Perspektivmeldingen fra 2021](#) (s. 12) særlig understreker, er produktivitetsvekst og omstilling av offentlig sektor avgjørende for produktivitetsvekst og omstilling av norsk økonomi som helhet. Digitalisering og bruk av ny teknologi er en av de viktigste virkemidlene for å sikre produktivitetsvekst i offentlig sektor. Offentlig sektor kan også bidra til produktivitetsvekst i privat sektor ved å legge til rette for å systematisere og dele data.

Norge har ikke vært gode nok på effektiv digitalisering av offentlig sektor. Eksempelvis har Digitaliseringsdirektoratet nylig slått fast at kommunale og statlige virksomheter ikke lykkes med å hente ut gevinster fra digitalisering på en systematisk måte ([Digdir](#), 2024). Rapporten konkluderer også med at Norges posisjon som internasjonalt ledende på digitalisering er under kraftig press, og at vi sannsynligvis allerede har mistet noe av fortrinnet vi hadde ([Digdir](#), 2024).

Politiske eksempler

Store kostnadsbesparelser og effektivisering ved digitalisering

Et eksempel på vellykket digitalisering i offentlig sektor er Skatteetatens digitalisering av skattemeldingen, som gjorde at Skatteetaten vant Digitaliseringsprisen 2024 ([Digdir](#), 2024). Prosjektet har forenklet og flyttet prosessen fra opp mot 60 separate skjemaer til å være integrert i regnskapsprogrammet bedriftene allerede bruker. Det nye systemet er både enklere å navigere og gir mer treffsikre beregninger.

Skatteetaten anslår at dette kommer til å spare næringslivet for 300 millioner kroner i effektiviseringsgevinst i tillegg til nesten 100 millioner i intern effektivisering. Både det offentlige og næringslivet får altså både bedre og mer kostnadseffektive tjenester.

Tiltak

- Ha en gjennomgang av hele offentlig sektor for å forenkle administrasjon og redusere kostnader
- Være åpen for nye reformer som effektiviserer offentlig sektor
- Legge til rette for flere regulatoriske sandkasser for uttesting av ny teknologi i offentlig sektor, for eksempel innenfor kunstig intelligens og helseteknologi
- Starte opp nordiske samarbeidsprosjekter for kunstig intelligens i offentlig sektor
- Tenke nytt i kommunale innkjøpsprosesser for komplekse digitale systemer, for eksempel etter inspirasjon fra Danmarks KOMBIT-modell
- Etablere et nasjonalt helsedataregister

6C – Samarbeide tettere mellom offentlig og privat sektor

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

Tettere samarbeid mellom offentlig og privat sektor vil være et nødvendig bidrag til Norges omstilling. Under riktige forutsetninger, kan tettere samarbeid gi kostnadsbesparelser, mer effektiv ressursutnyttelse og tjenester av høyere kvalitet. Høyre tror på at samarbeid, sunn konkurranse og erfaringsutveksling kan bidra til bedre resultater for næringslivet, det offentlige og dermed for samfunnet som helhet.

Problembeskrivelse

I 2023 hadde det offentlige innkjøp for nesten 780 milliarder kroner i alt (SSB, 2024). Det er ikke hensiktsmessig at staten skal løse alle oppgaver. Bruk av private tilbydere gir både mer fleksibilitet, lavere kostnader og en større bredde i tilbud. Når både behovet for offentlige velferdsoppgaver og knappheten på kompetanse og arbeidskraft blir større, blir effektiv oppgaveløsning gjennom samarbeid med private viktigere.

Samarbeid mellom offentlige og private kan også gjøre oss i stand til å løse oppgaver raskere enn dersom staten skulle gjort alt selv. Mange som står i helsekø kan få raskere hjelp og komme raskere tilbake i arbeid og aktivitet dersom vi benytter oss av ledig kapasitet hos private. Det tjener både enkeltmennesker, samfunnet og staten på.

Politiske eksempler

To-delning av norsk helsetjeneste med mindre bruk av private

For at samarbeidet skal gi ønsket effekt må det offentlige stille tydelige krav og være en forutsigbar avtalepartner. Støre-regjeringens holdning til private i helsetjenesten de siste årene gir et godt bilde på hvordan samarbeidet med private ikke bør løses.

Regjeringen har sagt opp en rekke avtaler med private og ideelle tilbydere og avviklet fritt behandlingsvalg. Dette gjør blant annet at Aleris, som er et av landets største private helseforetak, forteller at andelen offentlig finansierte pasienter bare utgjør 8 prosent av all aktivitet i dag, mens det for få år siden utgjorde rundt 40 prosent (Tall fra Aleris, 2024). Samtidig har avviklingen av fritt behandlingstilvalg ført til at syv rusinstitusjoner har lagt ned, mens ytterligere tre nå bare tilbyr behandling for de som kan betale selv. Regjeringen har innført en todeling av norsk helsetjeneste.

Når regjeringen nå snakker om å øke kjøpet av private helsetjenester er mye av kapasiteten naturlig nok allerede bygget ned. Både det offentlige og det private blir bedre av samarbeid. Vi får bedre eller bredere tjenester, ofte til en lavere kostnad. Dette er både bra for omstillingen og bra for de som benytter seg av tjenestene.

Tiltak

- Sørge for bedre og mer digital samhandling mellom private og offentlige instanser på tvers av forvaltningsnivåene
- Etablere hurtigspor for enklere og raskere samarbeid med private og ideelle aktører
- Styrke innkjøpskompetansen i kommunene, fylkeskommunene og i staten
- Kjøpe ledig kapasitet hos private for å redusere helsekøen i spesialisthelsetjenesten
- Bevare nøytral moms for helseforetakene
- Bedre brukerinvolvering og høyest mulig kvalitet

7 Forutsigbart og tydelig lederskap i urolige tider

Generasjonsforpliktelsen er førende for Høyres politikk. Vi vil overlate et samfunn til våre barn som er i like god eller bedre stand enn det vi selv overtok. Når bedrifter investerer eller unge velger utdanning, tar de et valg som skal stå seg over tiår. Derfor må også politikken ha et langsiktig perspektiv. Ansvarlig

og langsiktig styring gir nødvendig forutsigbarhet for folk og næringsliv. Derfor trenger vi en langsiktig omstillingsplan som står seg over tid, og en ny enighet om hvordan ansvarlig og mer fremtidsrettet oljepengebruk kan gi vekst og verdiskaping.

NORWAY
OFFICE OF THE
PRIME MINISTER

NORGE
STATS MINISTERENS
KONTOR

NORGE
STATS MINISTERENS
KONTOR

NORWAY
OFFICE OF THE
PRIME MINISTER

NORGE
STATS MINISTERENS
KONTOR

NORGE
STATS MINISTERENS
KONTOR

NORGE
STATS MINISTERENS
KONTOR

NORGE
STATS MINISTERENS
KONTOR

7A – Gjenoppta et generasjonsperspektiv i politikkutforming

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

For Høyre er forvalteransvaret et viktig konservativt prinsipp. Det handler om å overlate et samfunn til våre barn som er i like god eller bedre stand enn det vi selv overtok.

Dersom vi skal sikre vekst og omstilling over tid må også de politiske svarene på våre viktigste utfordringer være riktige i et generasjonsperspektiv. Vi kan ikke løse dagens utfordringer ved å skape nye eller større utfordringer for de som kommer etter oss.

Problembeskrivelse

Norsk politikk er på sitt beste når vi klarer å løfte blikket og tenke på de lange linjene. I 2001 var et bredt flertall enige om at avkastningen av oljefondet skulle brukes for å styrke den langsiktige omstillingen av Norge. Det ble da definert som forskning og utvikling, infrastruktur og vekstfremmende skattelettelser ([St. Meld 29, 2001](#)). Det gjorde vi fordi mer bruk av oljepenger ville komme til å øke kostnadsnivået for andre deler av norsk næringsliv, og fordi det ville være behov for oljepengene i møtet med den kommende eldrebølgen.

Selv om ingen regjering etter 2001 har brukt alle inntektene fra Oljefondet på kun økt vekstkraft, har intensjonen bak handlingsregelen blitt utfordret av Støre-regjeringen de siste årene. På grunn av store skatteøkninger og lavere investeringer i infrastruktur bruker regjeringen nå mindre på vekstfremmende tiltak, samtidig som de bruker mer oljepenger.

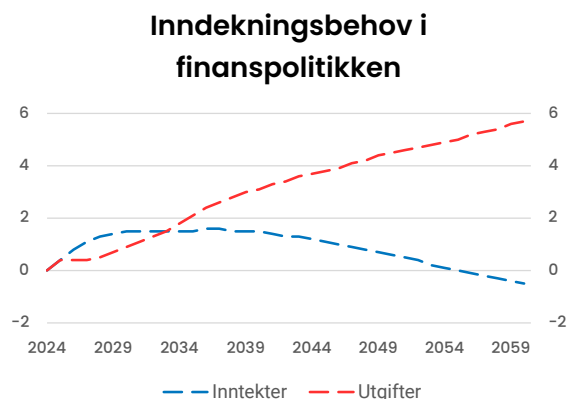
Dette skiftet betyr at Støre-regjeringen sender både regningen og oppgaven med å omstille Norge videre til fremtidige generasjoner. Det er feil vei å gå, og gjør at norske politikere må samles på nytt. Høyre ønsker derfor å ta initiativ til å lande på en «ny» handlingsregel. Et eksempel kan være å sette et krav om at en tredel av handlingsrommet fra oljeinntektene, om lag der Høyre lå mellom 2013 og 2021 ([Meld. St. 1 2021-2022, s. 60](#)), skal brukes på formål som fremmer omstilling og vekstkraft. Riktig og forutsigbar bruk av oljepengene er avgjørende for et bærekraftig velferdssamfunn og et konkurransedyktig næringsliv, men det fordrer at norske

politikere samler seg om det.

I denne omstillingsplanen har vi pekt på flere av de endringene Høyre tror er nødvendig for å omstille Norge, men omstillingen krever også politisk lederskap. En tydelig retning og plan som jobbes med over flere år kan gjøre det lettere å få opp tempoet i politiske beslutninger og forvaltningsavgjørelser. Det kan også gjøre det enklere å samle ulike aktører rundt gode løsninger. Her vil blant annet Høyre vise lederskap gjennom å snakke med partene i arbeidslivet om å få på plass gode alternative turnusordninger for å få ned bruken av ufrivillig deltid i offentlig sektor.

Inndekningsbehovet i finanspolitikken vil øke betraktelig i tiårene som kommer (se figur, [Perspektivmeldingen 2024, s. 15](#)). Det gjør at handlingsrommet blir mindre og behovet for prioritering større. Samtidig vil også omstillingene vi står overfor kreve hardere prioriteringer. Kortsiktige løsninger må ikke komme i veien for langsiktig omstilling. Norske politikere har flere ganger tidligere klart å vise klokskap og langsiktighet, men etter mange år med økt innfasing av oljepenger, trengs det en ny og sterkere prioriteringskultur i norsk politikk.

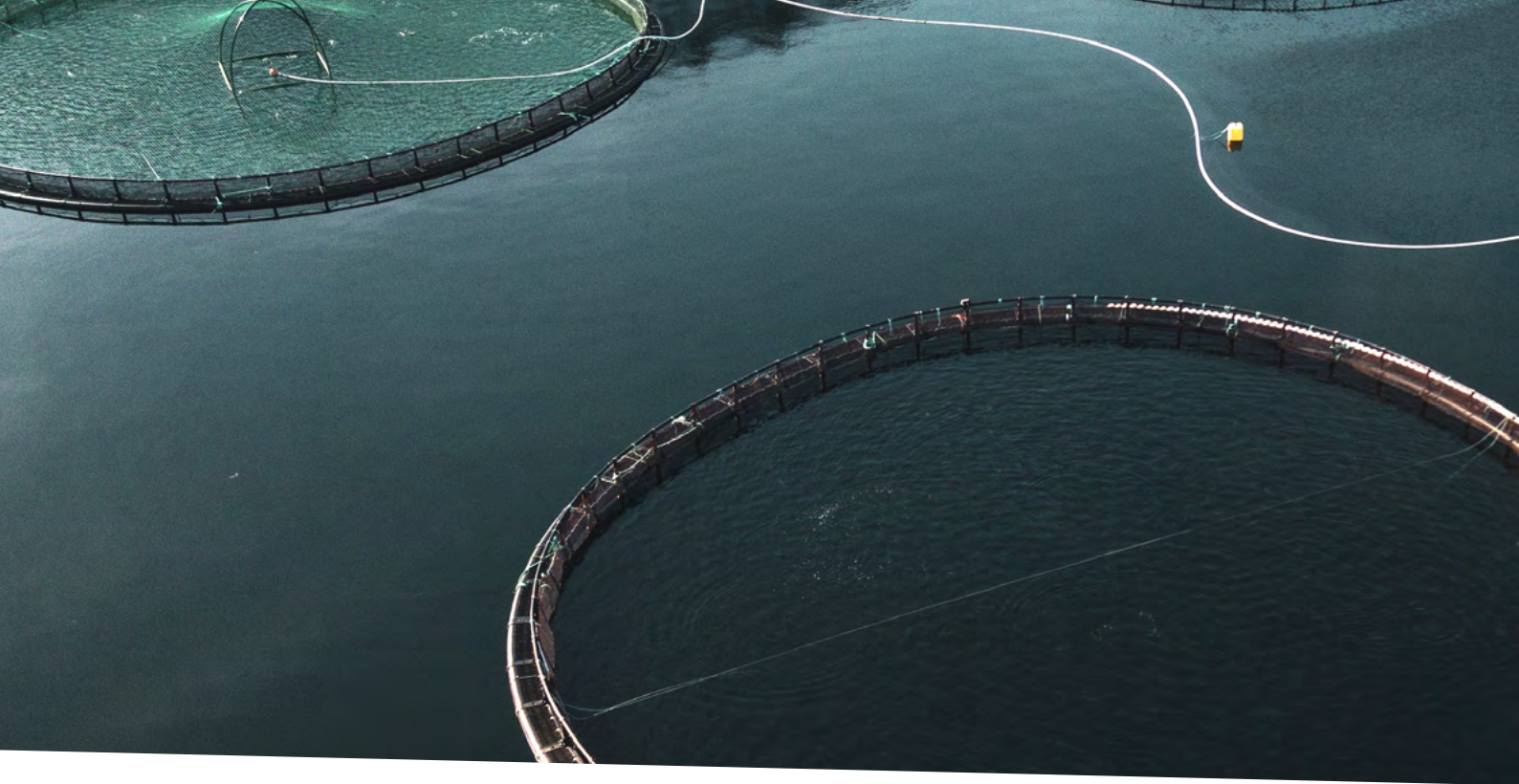
Å sette opp et generasjonsregnskap i balanse er blant politikernes viktigste oppgaver. For Høyre er derfor omstillingen av Norge en av de viktigste politiske prosjektene for Norge i årene som kommer.

Kilde: [Perspektivmeldingen 2024, s. 15](#)

Tiltak

- Sørge for at offentlige utgifter holdes innenfor et nivå som er bærekraftig over tid
- Bli enige med de andre partiene om en «ny» handlingsregel som sikrer at en større andel av inntektene fra oljepengebruken går til å fremme omstilling og vekstfremmende tiltak
- Vri offentlig pengebruk i retning av formål som gir vekst og omstilling
- Jobbe langsiktig og forutsigbart basert på en omstillingsplan, og orientere Stortinget om status og fremgang hvert år
- Ta initiativ overfor partene i arbeidslivet for å finne gode løsninger for alternative turnusordninger, blant annet med sikte på å få ned bruken av ufrivillig deltid

7B – Slutte med brå og uventede eksperimenter for næringslivet

Hvorfor er dette viktig for omstilling?

På samme måte som politikere bør ha et perspektiv som strekker seg ut over neste stortingsperiode og neste valg, investerer også næringslivet for en lengre horisont. For å gjøre langsiktige og verdiskapende investeringer, trenger de en trygghet for at sentrale rammevilkår kommer til å ligge fast. Brå og uventede endringer i sentrale rammevilkår, for eksempel skatt, øker også den politiske risikoen ved å investere. Med lavere politisk stabilitet i rammevilkår blir terskelen for å investere i Norge sammenlignet mot andre land høyere.

Politiske eksempler

Norske politikere har stort sett vært dyktige på å gi næringslivet stabile rammevilkår. Dette har vært et viktig bidrag for norsk verdiskaping og internasjonale investeringer. De brå og uventede skatteendringene Støre-regjeringen har innført de siste årene gjør det mindre forutsigbart å investere

i Norge.

To tydelige eksempler er innføringen av skatt på havbruk som møtte sterk motstand og gjorde at store investeringer ble satt på vent. Skatten har også ført til en kraftig vekst i byråkrati ([Nettavisen](#), 2022; [Sjømat Norge](#), 2024; [NHHS Consulting](#), 2024). Et annet eksempel er innføringen av grunnrenteskatt på vindkraft og innretningen av høyprisbidraget som gjorde at flere investeringer i fornybar kraft ble lagt i en skuff ([E24](#), 2022).

Høyre vet at næringslivet spiller en essensiell rolle i omstillingen av Norge. Endringer i skatter og regelverk må være kunnskapsbaserte og gjøres på en forutsigbar måte med god prosess og dialog. Alternativet gjør det mindre attraktivt å investere i Norge, og de siste års utvikling har gjort det nødvendig å være ekstra tydelig på dette.

Tiltak

- Som hovedregel gjennomføre større endringer i skatte- og avgiftsopplegget som varslede opp/nedtrappinger over flere år
- Sikre grundige prosesser og reell dialog ved store endringer i næringsbeskatningen

**Muligheter
for alle**

Lær mer om Høyres politikk på
[hoyre.no](https://www.hoyre.no) og i sosiale medier.

Du kan kontakte oss på
hoyre.postmottak@stortinget.no

Telefon: (+47) 23 31 33 45